

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

Glosolálie ve Skutcích apoštolů a u Pavla

Tereza Halasová

Katedra Nového zákona
Vedoucí práce: Jan Roskovec, Th.D.
Studijní program: B6141 Teologie
Studijní obor: Evangelická teologie

Praha 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem *Glosolálie ve Skutcích apoštolů a u Pavla* napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Praze dne 30. dubna 2012

Tereza Halasová

Bibliografická citace

Glosolálie ve Skutcích apoštolů a u Pavla [rukopis] : bakalářská práce / Tereza Halasová; vedoucí práce: Jan Roskovec, Th.D., Praha, 2012, 52 s.

Anotace

Ve své práci se zabývám jevem glosolálie, tak jak nám o ní podává zprávu Nový zákon. Práce je rozdělena do tří částí. V úvodní části stručně vysvětluji význam slova glosolálie z lingvistické a teologické perspektivy a následně se zaměřuji na další jevy a okolnosti, s nimiž je glosolálie spojená. V druhé části své práce se zabývám glosolálií ve Skutcích apoštolů. Popisuji zde různé případy konverze, při nichž je glosolálie zmíněna i ty, u nichž zmíněna není. Své pozorování doplňuji tabulkou. Ve třetí části se zaměřuji na projevy glosolálie v konkrétním křesťanském společenství, jak nás s nimi seznamuje první list apoštola Pavla do Korintu. V závěru shrnuji přístup obou autorů a pokouším se o charakteristiku glosolálie podle toho, k čemu slouží a jaké okolnosti ji doprovázejí.

Klíčová slova

glosolálie, jazyky, Duch svatý, Skutky apoštolů, Korint, prorocství, dar výkladu, křest, konverze, vzkládání rukou

Summary

The purpose of my thesis is to analyse glossolalia in the context of New Testament. The first chapter describes the meaning of the word *glossolalia*, which is based on linguistic and theological analysis. Furthermore, it focuses on context and circumstances, in which glossolalia occurs. The next chapter deals with each individual occurrence of glossolalia in Acts and with its connection to conversion, laying on of hands, baptism, worship and prophecy. Results are summarized in a table. The third chapter investigates approach of Apostle Paul to glossolalia which deals with various aspects of glossolalia usage during church services described in 1 Corinthians. Conclusion summarizes Luke's and Paul's approach to glossolalia.

Keywords

glossolalia, tongues, Holy spirit, Acts, Corinth, prophecy, interpretation, baptism, conversion, laying on of hands

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla upřímně poděkovat všem, kteří mi byli oporou při psaní této práce.

Na prvním místě děkuji vedoucímu práce Janu Roskovcovi za jeho pomoc při výběru a získání literatury, za množství doporučení a podnětných návrhů, za jeho vstřícnost a za trpělivost při čtení různých verzí této práce.

Chtěla bych také poděkovat za podnětné debaty a za pomoc při zpracovávání německy psané literatury svému faráři Petru Fírbasovi.

Poděkování patří také mému manželovi Zdeňku Halasovi za cenné podněty a za pomoc při formální úpravě této práce.

Obsah

Úvod	9
1. Glosolálie a související jevy	11
1.1 Vymezení pojmu	11
1.2 Křest Duchem	12
1.3 Vzkládání rukou a souvislosti s darem Ducha.....	14
2. Pojetí daru Ducha a přítomnosti glosolálie ve Skutcích apoštolů	15
2.1 Zaslíbení Ducha svatého	15
2.2 Událost letnic	15
2.3 Evangelium v Samaří	19
2.4 Etiopský dvořan	23
2.5 Obrácení Saula.....	23
2.6 Příběh Kornélia.....	23
2.7 Apollos a učedníci v Efezu.....	26
2.8 Shrnutí.....	28
3. Glosolálie a jiné dary Ducha svatého u Pavla	29
3.1 Dary Ducha svatého v pavlovské perspektivě	29
3.2 Prostředí Korintu a jeho vliv na křesťanskou komunitu	31
3.3 Zaměření listu do Korintu.....	32
3.4 Duchovní dary a jednota sboru	34
3.5 Láska a duchovní dary	39
3.6 Duchovní dary v rámci společného setkávání.....	40
3.7 Shrnutí.....	47
4. Závěr	48
Literatura	51
Příloha 1	53

Úvod

Existuje vedle zkušenosti obrácení ke Kristu a křtu ještě nějaká další, svébytná křesťanská zkušenost daru Ducha svatého? Jedná se o jednorázovou nebo znovu a znovu se opakující zkušenost? Jakým způsobem je v Písmu spojena s projevem mluvení v jazycích, známým jako glosolálie? Co to vlastně je za jev a jakým způsobem mohl být zahrnut do fungování křesťanské církve?

V dějinách křesťanské církve byla zkušenost daru Ducha různým způsobem reflektována a uváděna v život iniciačními rituály nesoucimi její symboliku.

V prostředí římskokatolické církve je to svátost biřmování, která pokřtěně dokonaleji spojuje s církví a obdařuje je zvláštní silou Ducha svatého.¹ Z Katechismu katolické církve se dále dozvídáme, že „apoštolové, plnice Kristovu vůli, udíleli nově pokřtěným skrze vkládání rukou dar Ducha, který přivádí k plnosti křestní milost“ a že „toto vkládání rukou katolická tradice považuje za původ svátosti biřmování, která jakýmsi způsobem činí v církvi milost letnic trvalou“.² Prostřednictvím biřmování se křesťané, tedy ti, kteří jsou pomazání, mnohem více podílejí na poslání Ježíše Krista a na plnosti Ducha svatého.³ Svátost také dotvrzuje křest.

Východní církev uchovala obě svátosti spojené. Tato praxe má více podtrhovat jednotu uvedení do křesťanského života. Tato jednotná svátost je zpravidla udělována nemluvnatům.

Reformační církve biřmování jako svátost odmítly. Nicméně se v protestantském prostředí vyvinula evangelická slavnost confirmace, při které dochází ke vzkládání rukou a tím „se chce vědomě navázat na starou církev a úkonu vzkládání rukou se dává evangeliu odpovídající smysl: Přijetí požehnání a Ducha svatého... Vlastním, duchovním confirmátorem, je ... Boží Duch svatý sám. (...) On naplňuje dary, takže zraje ovoce víry.“⁴

V evangelikálním prostředí, které má své kořeny v pietismu, se na počátku 20. století zrodilo tzv. pentekostální nebo také jazykové hnutí, ve kterém je dar jazyků považován za průvodní jev naplnění Duchem svatým. Křest v Duchu svatém je synonymním označením této události, která se má odehrát v životě každého křesťana. Rozlišujícím poznávacím znamením, zda v životě jednotlivce došlo ke křtu Duchem, je právě to, zda disponuje darem

1 Katechismus katolické církve, str. 332, čl. 1285.

2 Katechismus katolické církve, str. 333, čl. 1288.

3 Katechismus katolické církve str. 334, čl. 1294.

4 Schütte, Ekumenický katechismus I., str. 162.

mluvit jazyky.

Ve své práci se pokusím zjistit, jakým způsobem byla tato zkušenost chápána v prvotní křesťanské církvi. Budu zkoumat, co se píše o mluvení v jazycích u jednotlivých autorů Nového zákona. Chtěla bych popsat, za jakých okolností je glosolálie dána, komu je dána a jaká je její vazba na křest či vzkládání rukou. Zda je provázena i jinými projevy nebo je sama doprovodným projevem něčeho jiného. Protože se o tomto jevu zmiňují Skutky apoštolů a Pavlův list do Korintu, budu se zabývat těmito dvěma spisy. Z ostatních spisů Nového zákona budu zmiňovat jen relevantní pasáže. Vzhledem na odlišnou pneumatologickou perspektivu janovského okruhu nebudu brát na tyto spisy zřetel.

V první části své práce se budu věnovat vymezení pojmu glosolálie a s ní souvisejících projevů. Stručně popíšu její vztah ke křtu Duchem a ke vzkládání rukou.

V druhé části své práce se podrobněji zaměřím na zprávy ze Skutků apoštolů; na případy, které jsou spojeny s glosolálií i na případy, které ji opomíjejí, a své pozorování doplním tabulkou.

V třetí části se zaměřím na projevy glosolálie v konkrétním křesťanském společenství tak, jak nás seznamuje list apoštola Pavla do Korintu.

Řecký text Nového zákona čerpám z edice Nestle-Aland a překlad do češtiny, není-li uvedeno jinak, cituji z Českého ekumenického překladu.

1. Glosolálie a související jevy

1.1 Vymezení pojmu

Glosolálie je termín vytvořený na základě řeckého slovního spojení λαλεῖν γλώσσαις, jehož doslovný překlad je mluvit jazyky. V Novém zákoně se vyskytuje v Mk 16,17; Sk 2,1–13; 10,46; 19,6 a také v 1K 12–14.

Tento pojem je ve Sk 2,4 konkretizován pomocí slůvka ἑτέραις, čímž se tomuto jevu dává poněkud jiný význam. Na tomto místě jsou jazyky chápány jako skutečné jazyky. Projev je záměrně upřesněn doplněním, že se jednalo o „jiné“ jazyky, tedy takové, kterým bylo rozumět. Slovní spojení λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις však na jiných místech nenacházíme. Výjimečnost srozumitelnosti projevu o letnicích naznačuje, že pro Lukáše bylo klíčovým zdůraznit srozumitelnost poselství pro účely jeho vyprávění o počátcích církve a jejího misijního úsilí. Jak bude ukázáno později, zaměření na srozumitelné poselství bylo pro Lukášovu teologii důležité i v dalších případech glosolálie. Popis jevu mluvení skutečným lidským jazykem, kterému se ale mluvčí neučil, fakticky odpovídá popisu xenolálie. Jev mluvení v jazycích je zde vysvětlen způsobem, který z něj činí impuls a pomocný nástroj misie. Mluvení v jazycích je zde tedy sluchové znamení působení Ducha. Popisu xenolálie odpovídá také odkaz na nové jazyky v Mk 16,17, kde je schopnost mluvit novými jazyky věřícím dána jako znamení (γλώσσαις λαλήσουσιν καιναῖς).⁵ Žádná další místa neobsahují nic, co by odpovídalo popisu xenolálie.

Jev, který se odehrál na letnice, byl však zároveň ihned interpretován samotným autorem. Bylo zde tedy možné nebezpečí nějakého nepochopení. Jev je čtenáři vysvětlen jako forma prorocství a zároveň je i jeho naplněním. Oproti tomu Pavel ve svých dopisech pečlivě mluvení v jazycích od prorocství odděluje a na rozdíl od Lukáše upozorňuje na nesrozumitelnost jazyků.

Ve Skutcích nacházíme ještě další dvě svědectví týkající se glosolálie. Jedná se o příběh obrácení setníka Kornélia a jeho přátel a setkání Janových učedníků s apoštolem Pavlem v Efezu.

V těchto následujících svědectvích už není zmínka o srozumitelnosti těchto jazyků, spíše jsou doplněné dalšími projevy. V případě setníka Kornélia a jeho přátel došlo při daru Ducha k mluvení v jazycích a k oslavě Boha, v případě učedníků z Efezu byl při daru Ducha projev mluvení v jazycích doplněn prorocstvími. Tedy v obou případech byl nesrozumitelný projev

5 Podle: Gnilka, Markus, str. 356.

doplněn nějakým komunikačním prostředkem, který jev vysvětloval. Domnívám se, že autor knihy Skutků tímto způsobem opatrně čtenáři vysvětluje, v rámci jakých úkonů se tento jev objevuje a s čím souvisí.

Je pozoruhodné, že chybí zmínka o tomto konkrétním jevu při misiích v Korintě, ačkoliv kniha Skutků podává svědectví o tamní misiích a dopis apoštola Pavla do Korintu svědčí o přebujelém používání tohoto daru v rámci bohoslužeb. Ve Skutcích také chybí zmínka o glosolálii v případě obrácení a křtu samotného apoštola Pavla, ačkoliv list do Korintu svědčí o tom, že Pavel tímto darem disponoval (1K 14,18).⁶ Máme tedy doklad o nadužívání jazyků v korintském sboru v 50. letech, ale Klement Římský se o těchto jevech ve svých listech do Korintu již nezmiňuje.⁷

Též je zajímavé, že Pavel sám neuvádí jazyky v souvislosti s jeho vlastní konverzní zkušeností nebo i zkušeností druhých (Gal 1,15; 3,1–5). Přitom uvádí v listu do Korintu, že jazyky mluví (1K 14,18). Ve svém hymnu na lásku používá označení andělské jazyky (1K 13,1) a v 1K 14,14–15 je glosolálie chápána jako jeden ze způsobů modlitby.

1.2 Křest Duchem

Jako křest Duchem svatým označuje Petr při své obhajobě v Jeruzalémě událost spojenou s glosolálií v případě pohanského setníka Kornélia (Sk 11,16). Tato událost vedla ke křtu pohanů a jejich přijetí mezi věřící.

Evangelijní vyprávění líčí Jana Křtitele také jako hlasatele křtu Duchem svatým. Církev se od počátku vyrovnávala s jeho vlivem a působením, a proto jasně vymezuje jeho úlohu v evangeliích. Je to sám Jan Křtitel, který poukazuje na to, že za ním přichází někdo větší. Odtud se také odvíjí význam Janova křtu pokání vodou a zaslíbeného křtu Duchem svatým a ohněm (Mt 3,11; Mk 1,8; Lk 3,16; J 1,33), kterým bude křtít jeho nástupce. Paralelní vyjádření o křtu vodou a křtu Duchem svatým mají tedy počátek ve vypravování o působení Jana Křtitele. Tyto pasáže nacházíme pouze v evangeliích, Lukáš se k nim vrací ve Skutcích apoštolů (Sk 1,5; Sk 11,16), nicméně myšlenka křtu ohněm není nijak konkretizována v listech do církvi. Koncept křtu Duchem svatým nemá nikde zmíněnou nějakou konkrétní formu.

Ráda bych se nyní zastavila u výčtu základního učení z listu Židům, kde

⁶ Podle: Johnson, Tongues, Gift of, in Freedman, The Anchor Bible Dictionary, str. 598.

⁷ Doba sepsání Klementova listu do korintského sboru je nejistá, všeobecný konsensus se ustavil na tom, že list vznikl v letech 95–96. In: Spisy apoštolských otců, str. 62.

bych chtěla některé souvislosti objasnit.

Proto nezůstávejme již u počátečního učení o Kristu, ale směřujme k dospělosti. Nevracejme se k základním článkům o pokání z mrtvých skutků, o víře v Boha, k učení o křtu (βαπτισμῶν) a vzkládání rukou (ἐπιθέσειώς τε χειρῶν), o vzkříšení z mrtvých a o posledním soudu. Budeme moci jít dále, když to Bůh dovolí. (Žd 6,1–3)

Při četbě řeckého textu zarazí použití množného čísla u výrazu pro křest. Už z toho důvodu, že v listu Ef 4,5 je jednoznačně vyjádřeno, že je jenom jeden křest (ἐν βάπτισμα). Protože porozumění této pasáže považují v souvislosti se zkoumaným tématem za důležitou, krátce bych se u výrazu křest zastavila.

Pro výraz křest se v novém zákoně vyskytují dva termíny – baptisma (βάπτισμα) a baptismos (βαπτισμός). Zatímco výraz baptisma má 19 výskytů, baptismos pouze čtyři výskyty. Výraz baptisma se nevyskytuje v jiné literatuře, jako pojem se používá výhradně ke křtu.⁸ Jedná se o novotvar, který si církev vytváří pro tento specifický úkon.

Tento termín je použit i u křtu u Jana. V případě zaslíbeného křtu Duchem svatým a ohněm je použito sloveso βαπτίζω (Mt 3,11; Mk 1,8; Lk 3,16) nebo participium βαπτίζων (J 1,33). Výraz baptismos je zúžen na staré židovské očišťování, omývání nádob a další nařízení (Mk 7,4 – zde se jedná o ponoření nádoby; Žd 9,10 – je taktéž evidentní židovské použití tohoto termínu). Toto slovo má ovšem i význam iniciace, očištění nebo samotného obřadu očisty.

Ve zmiňované pasáži o základním učení z listu Židům je tedy použito slovo, které by se spíše mohlo týkat omývání nebo ponoření související s očistnými židovskými obřady. Nejedná se o slovo, které by bylo uměle vytvořené křesťany pro účely označení jedinečnosti křesťanského křtu.

Nicméně křest se týká základního křesťanského učení, navazuje na něj vzkládání rukou, čili je otázkou, jakým způsobem bývalo toto slovo užíváno. Prvky společné se křtem jsou tu nápadné, slovo víceméně asociuje spíše průběh děje než jeho výsledek, což by ovšem nemuselo znamenat, že se jedná o odkaz na staré židovské rituály.

Problematičtější už je jeho použití v Ko 2,12. Zde termín odkazující na židovský rituál už nezapadá do celkového kontextu. Je možné, že se v pozdější době používal záměnně, nicméně pokud by Žd 6,1–4 měl dokládat svědectví vyučování o více druzích křtu, nemohlo by to být svědectví tímto způsobem

8 Bauer, Dänker, A Greek–English Lexicon of the New Testament, str. 165.

ojedinělé.

Na základní články křesťanského vyučování navazuje svědectví o daru Ducha svatého jako o nebeském daru a o osvícení, jehož jsou křesťané účastni. Je zde svědectví o jednorázové zkušenosti daru, která nicméně není vázaná na nějaký konkrétní projev nebo úkon.

1.3 Vzkládání rukou a souvislosti s darem Ducha

V souvislosti s glosolálií nacházíme vkládání rukou ve Sk 19,6. Zde Pavel vkládá ruce na efezské učedníky, kteří přijali jeho slovo o Ježíši Kristu i Duchu svatém a dali se pokřtít ve jméno Ježíše. Tito učedníci již byli pokřtěni křtem Janovým. Pavel tyto učedníky vyučuje tak, aby přijali křesťanské poselství jako takové, pro které již Jan Křtitel připravil cestu. Když vidí, že nevědí o Duchu svatém, ptá se po charakteru jejich křtu. Z toho lze usuzovat, že křest byl spojen s vědomím o daru Ducha svatého. Ihned po křtu na ně Pavel vložil ruce a tehdy na ně sestoupil Duch svatý. Tato skutečnost se projevila tím, že mluvili v jazycích a prorokovali.

Motiv vzkládání rukou nacházíme na více místech Nového zákona. Tento úkon souvisel s požehnáním a modlitbou (Mt 19,13; Mk 10,16), s uzdravováním (Mk 5,23; Mk 6,5; Mk 8,23; Mk 16,18; Lk 4,40; Lk 13,12; Sk 28,8), s pověřením do služby (Sk 6,6; Sk 13,3; 1Tm 4,14; 2Tm 1,6) nebo také s naplněním Duchem svatým (Sk 8,17–19; Sk 9,17).

Vzkládání rukou spojené se samotným naplněním Duchem svatým není příliš časté. Zmínku o něm vůbec nenacházíme například v listu do Korintu. Ze svědectví evangelií, Skutků apoštolů i pastorálních epištol však vidíme, že se jednalo o běžnou praxi církve spojenou s konkrétním Božím působením, které ale nebylo omezeno pouze na jednu oblast.

2. Pojetí daru Ducha a přítomnosti glosolálie ve Skutcích apoštolů

2.1 Zaslíbení Ducha svatého

V závěru Lukášova evangelia (L 24,49) dává Ježíš učedníkům instrukce, aby zůstali ve městě, dokud nebudou vyzbrojeni mocí z výsosti, protože na ně sesílá to, co slíbil jeho Otec. Na začátku knihy Skutků Lukáš na toto zaslíbení navazuje a znovu je připomíná (Sk 1,4–5). Vzápětí dochází k naplnění onoho zaslíbení a kniha Skutků dále svědčí o vzniku církve a o tom, co Duch svatý skrze apoštoly a další učedníky koná. Jedná se o neobvyklé divy, znamení a zázraky. Duch svatý je představen jako přímý pokračovatel Ježíšova díla, který učedníky vede místo Ježíše (např. Sk 4,31; Sk 13,2–4; Sk 13,9; Sk 13,12; Sk 13,52; Sk 16,6–10; Sk 19,21; Sk 20,22).

V Markově a Matoušově evangeliu výslovně časově určené konkrétní zaslíbení Ducha svatého z úst Ježíše nenacházíme. Nicméně jsou v něm uvedeny zmínky o blízkém křtu Duchem svatým a ohněm z úst Jana Křtitele i zaslíbená posila v Mt 10,19–20 nebo Mk 13,11.

O Duchu svatém je nejvíce zmínek právě v Lukášově evangeliu (např. Lk 12,11–12; Lk 21,14–15; Lk 11,13), je tedy zřejmý počáteční záměr autora pokračovat v svědectví Ducha i v knize Skutků.

Pokyny, které dává Ježíš svým učedníkům ohledně zaslíbení od Otce, se týkají moci z výsosti. (Lk 24,49). V Sk 1,4 toto zaslíbení upřesňuje. Učedníci budou *pokřtěni Duchem svatým* a dostanou *sílu Ducha svatého*, který na ně *sestoupí*, a budou Ježíšovými *svědky*. Událostí letnic představuje splnění daného zaslíbení.

2.2 Událost letnic

Svátek letnic byl jeden z židovských svátků⁹ nařízený Mojžíšovým zákonem. Židé jej slavili padesát dnů po velikonocích. V době Ježíšově trval svátek jenom jeden den, během kterého byly v chrámě obětovány dva chleby z nových žní jako přídatná oběť.¹⁰ Svátek letnic nebyl vzpomínkovou slavností, která by připomínala nějakou událost z dějin Izraele, ale děkovnou

9 Kalendář židovských svátků a slavností nacházíme v 23 kapitole knihy Leviticus a Deuteronomium 16. Svátek letnic začínal padesátého dne od oběti podávání. (Lv 23,15–16; Dt 16,9–10).

10 Kroll, Po stopách Ježíšových, str. 249.

slavností za úrodu a patřil spolu s velikonocemi a slavností stánků k takzvaným Poutním svátkům, kdy byl každý Izraelec mužského pohlaví povinen navštívit jeruzalémský chrám. Přísně vzato však tento příkaz platil jen pro obyvatele Judska.¹¹ Lukáš podává zprávu o množství poutníků z okolní krajiny, což zapadá do jeho celkového schématu rozšíření evangelia.

Učedníci byli na den letnic shromážděni, nejspíš v horní místnosti domu, kde se setkávali k modlitbám. Když apoštolové losovali kvůli doplnění apoštolského kruhu, bylo tam pohromadě asi sto dvacet lidí. Ve druhé kapitole není počet učedníků uveden, ale vzhledem k tomu, že se jednalo o den významného svátku – oproti výše zmíněnému shromáždění týkající se připojení Matěje k jedenácti učedníkům – a na den letnic se sešli všichni učedníci (Sk 2,1), mohl se jich sejít podobný počet. Lukáš v Sk 2,1–4 událost popisuje jako náhlý hukot z nebe a prudký vítr, který naplnil celý dům, kde byli. Učedníkům se vzápětí ukázaly jakoby ohnivé jazyky (γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός), rozdělily se a na každém z nich spočinul jeden. Všichni byli naplněni Duchem svatým a začali mluvit jinými jazyky, jak jim dával Duch promlouvat. (ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου ἀποφθέγγεσθαι αὐτοῖς.)

V souvislosti s událostí letnic je užít motiv vichru a ohnivých jazyků jako slyšitelný a viditelný symbol přítomnosti Ducha svatého. Lukáš je jediný novozákonní autor, který vydává svědectví o události letnic.¹² Popsání události letnic mohlo být spojeno s promluvou Jana Křtitele (Mt 3,11; Lk 3,16; Mk 1,8), v níž bylo vyjádřeno pomocí symbolů očekávání, že se u jeho nástupce projeví demonstrace Boží moci.

Vyjádření přítomnosti Ducha svatého pomocí symbolu nacházíme v Mt 3,16, Lk 3,22 a v J 1,32–33. Symbol holubice, který je zde užítý, odkazuje na jinou charakteristiku Ducha Božího, než jakou chce zdůraznit událost letnic. Užití symbolu je pro novozákonní autory běžným způsobem, jak vyjádřit zkušenost, která se slovy těžko vyjadřuje. V případě události letnic text vyjadřuje Boží svrchovaný zásah darování Ducha, který povede k ustanovení církve a k misii do celého světa.

Skutky 2,5–13 popisují reakci lidí na událost. Lidé užasli a byli zmateni, protože slyšeli svědectví o velkých skutcích Božích (2,11) ve svém dialektu

11 Kroll, Po stopách Ježíšových, str. 249.

12 Janovo evangelium mluví o přijetí svatého Ducha téhož dne, co se zjevil vzkříšený Kristus Marii Magdalské, v den objevení prázdného hrobu. (λάβετε – přijměte; J 20,22) Zpráva podává stručné sdělení o dechnutí na učedníky, neobsahující nějakou demonstraci Boží moci. Také nemluví na žádném místě o očekávání zaslíbení, které by události letnic předjímalo.

(τῆ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων). Veřejně pronášená chvála Božích skutků měla ve Starém zákoně a v židovství misijní charakter¹³ a znamenala bezprostřední Boží jednání s lidmi.

Na otázku, co to má znamenat, někteří s posměchem říkali: „opili se novým vínem“ (τὸ γλεῦκος – mošt, sladké víno; 2,13). Je sice možné, že někteří pro množství hlasů zvěstovatelů a hluku davu dobře nerozuměli, a proto událost takto zhodnotili, ale odpověď nedává smysl, když uvážíme, že se vinobraní v době letnic nekonalo. Lukáš zde, možná nevědomky smíchal zmínku o židovských letnicích jakožto svátku děkování za první úrodu obilí se zmínkou o prvních bobulích vína¹⁴. Posměšná poznámka nám však také může podat obraz o tom, jak lidé, kteří nečekaně a nekoordinovaně zvěstovali o Bohu v různých jazycích, mohli na některé příchozí působit, nebo mohla být odrazem jiných nepříjemných zkušeností, které mohly být v prvotní církvi spojené s dary Ducha svatého. Následné vysvětlení by pak mimo jiné dokládalo, že některé tyto jevy bylo nutné v prvotní církvi korigovat.

Lukáš přikládá seznam diaspor, z kterých tito lidé přicházeli na svátky do Jeruzaléma. Jednalo se o národy žijící na území Asie, Malé Asie a severovýchodní Afriky. Byly nalezeny podobné seznamy u více různých autorů, což dokazuje, že samotný seznam pochází z neznámého zdroje.¹⁵ Celý seznam je sotva sestavený Lukášem. Lukáš pravděpodobně do seznamu přidal zmínku o židech přicházejících z Říma, a tak doložil spojení mezi římskými a jeruzalémskými křesťany.¹⁶ V seznamu též zahrnuje konvertity k judaismu. Opomenuti jsou lidé z míst, jako byla Acháje, Makedonie, Galacie, Sýrie a další. Tato místa jsou zmíněna v pozdější misii.¹⁷

Apoštol Petr v Sk 2,14–21 reaguje na situaci tím, že vystoupí do popředí a vysvětluje přítomným samotnou událost, kterou vysvětluje pomocí starozákonního proroctví a zároveň ji označuje jako naplnění proroctví (Sk 2,16–18). Ve svém kázání cituje proroka Jóele, u něhož nacházíme výslovný příslib vylití Ducha (Jl 2,28–32), čímž naznačuje, že právě slyšený projev je tento dar Ducha, který znamená naplnění proroctví. Událost mluvení v cizích jazycích, kterým se galilejští neučili, označuje na základě Jóelova proroctví jako prorokování. Seznamuje posluchače i s dalšími následky po vylití Ducha jako jsou sny a vidění. V citaci Jóelova proroctví Lukáš pozmění slova v první větě: „a stane se potom“ na „a stane se

13 Podle: Roloff, Die Apostel-geschichte, str. 44.

14 Fitzmyer, The Acts of the Apostles, str. 244.

15 Fitzmyer, The Acts of the Apostles, str. 240.

16 Ibid.

17 Ibid.

v posledních dnech“, čímž jsou zde události letnic připsány silně eschatologické konotace. Citace je pozměněna ještě v dalších dvou detailech. V 2,18 přidává frázi, „a budou prorokovat“ i ke služebníkům a služebnicím, čímž přímo vyjadřuje, jak se bude vylítí Ducha na všechny lidi jako naplnění Božího slibu projevovat (2,17) a zároveň označuje tyto jazyky jako formu prorocké promluvy. Dodává k citaci z proroka Jóele slova „divy nahoře na nebi a znamení dole na zemi“ a zdůrazňuje viditelné projevy Božího Ducha jako blížící se Boží soud. Cílem Petrova kázání však nebylo vysvětlování události, ale obrácení posluchačů k Ježíši. Tento cíl byl kázáním odkazujícím se na Jóelovo proroctví a jeho výkladem splněn.

Petr u svých posluchačů předpokládá základní znalosti ohledně vážnosti starozákonních proroků a Božích příslibů a poukazuje na to, že Bůh slíbil, že v posledních dnech sešle svého Ducha a zároveň navazuje na život, dílo, smrt a vzkříšení Ježíše z Nazareta. Ve svém kázání se odvolává i na další texty ze Starého zákona, které vztahuje na Ježíšovo zmrtvýchvstání a oslavení. Lukáš tímto oddílem potvrzuje, že prvotní církve považovala to, co se odehrálo o letnicích, za přímé naplnění zmíněných starozákonních proroctví.

Posluchači byli zasaženi v srdci a ptali se, co mají dělat. Petrovu odpověď můžeme vzít za základní křesťanskou zkušenost a adekvátní reakci na ni. Petr jim odpověděl: „*Obrátte se* a každý z vás ať *přijme křest* ve jménu Ježíše Krista na odpuštění svých hříchů, a *dostanete dar Ducha svatého*. Neboť to zaslíbení platí vám a vašim dětem i všem daleko široko, které si povolá Pán, náš Bůh.“ (Sk 2,38–39) V této pasáži zmiňuje Petr dva děje následující po obrácení. Jedná se o přijetí křtu ve jménu Ježíše Krista a následné přijetí daru Ducha. Tento dar není ničím jiným podmíněn než pokáním a obrácením k Ježíši Kristu, které je vyjádřeno křtem.

V následující pasáži Lukáš podává svědectví, že: „Ti, kteří přijali jeho slovo, byli pokřtěni a přidalo se k nim toho dne na tři tisíce lidí.“ (Sk 2,41) Glosolálie zmíněna není, ani není zdůrazněna zkušenost daru Ducha svatého. V příložené tabulce lze vidět, jakým způsobem je zkušenost daru Ducha popsána v jiných pasážích.

Dále bych se chtěla zmínit o těch pasážích, kdy se mluví o události naplnění Duchem svatým nikoliv jako o daru, ale jako o posile při plnění svěřeného úkolu a odlišit je od pasáží, kterými se budu více zabývat. Jsou to příklady, ve kterých se nejedná o prvotní jedinečné darování Ducha svatého konkrétním lidem, ale o doklad přítomnosti a vedení Duchem svatým, jak bylo Ježíšem před jeho odchodem zaslíbeno.

Ve Sk 4,31 Duch dodává učedníkům odvahu kázat Boží slovo po výslechu velekněží. Naplnění Duchem svatým je zde zmíněno v souvislosti s modlitbou

apoštolů, posila Ducha je reakcí na modlitbu a úzkost, nikoliv na pokání a obrácení. Naplnění Duchem svatým je zde Boží reakcí na lidskou aktivitu směrem k Bohu; Ve Sk 5,32 je představován jako svědek, daný těm, kteří poslouchají Boha. Podobnou situaci nacházíme také v případě Štěpána, viz Sk 7,55. Ve Sk 13,2–4 sděluje Duch učedníkům, koho povolává do služby, zatímco ve Sk 13,9–12 dosvědčuje slovo učedníků divy a maří skutky nepřítele. Ve Sk 13,52 naplňuje učedníky radostí a ve Sk 16,6–10 a Sk 19,21 vede učedníky při misii na konkrétní místa. V těchto případech není nikde výslovně zmíněna glosolálie jako možný způsob posily věřících, a proto zde tato místa krátce odlišuji. To, že v těchto případech není glosolálie uvedena, může být svědectvím o tom, že Lukáš používal glosolálii pouze jako znamení Ducha v některých rozhodujících okamžicích týkajících se nových okolností v rámci misie. O glosolálii jakožto znamení je pojednáváno i u Pavla v poněkud temném verši 1K 14,22 (viz 3.6).

Nicméně výše uvedené případy naplnění Duchem svatým ukazují, že se nejedná o jednorázovou zkušenost a že toto pojetí nebylo ani autorovým záměrem. Lukáš neprosazuje jednorázovou zkušenost, spíše se dá říci, že v některých případech opakuje v obměněné podobě událost letnic v rámci překonání predsudků či nějakých překážek při plnění svěřeného misijního poslání. Ve dvou případech funguje právě glosolálie jako jedno ze znamení naplnění Duchem, v jednom z nich potvrzuje klíčovou výzvu ohledně misie pohanů.

2.3 Evangelium v Samaří

V příběhu uvedeném ve Sk 8,5–24 není zmíněná glosolálie, nicméně jsou zde jiné zajímavé momenty, které jsou s ní spojené. Vyličení průběhu zvěstování evangelia v Samaří svědčí o tom, že neprobíhalo úplně standardně. Filip tam přišel, zvěstoval Krista a lidé viděli znamení, která činil. Z mnoha posledních vycházeli nečistí duchové a mnoho ochrnutých bylo uzdraveno. Poté následuje zmínka o Šimonovi, který měl pro své magické schopnosti ve městě velký vliv. Šířil o sobě, že je někdo veliký, že v něm působí božská moc a všichni ho poslouchali.

Když přišel Filip, lidé mu uvěřili a dávali se pokřtít. Stejně tak Šimon, který byl z velikých a mocných činů v úžasu. Ačkoliv Duch svatý zde působil mocné činy, nesestoupil na nikoho z těch, kdo uvěřili. To je celkem paradoxní situace vzhledem k předcházejícím výpovědím, týkajících se daru Ducha i toho, že mocné činy naplnění Duchem provázelo.

V textu Písma je poprvé zmíněna situace, kdy jsou výslovně odděleny

zkušenosti obrácení a křtu od zkušenosti přijetí daru Ducha svatého. Lidé v Samaří přijali Boží slovo, byli pokřtěni ve jméno Pána Ježíše a přece na nikoho z nich nesestoupil svatý Duch, dokud tam nepřišli Petr a Jan, vyslanci apoštolů, kteří na ně vložili ruce. Je to poněkud zarážející výpověď Písma. Pro Bultmana znamenala, že Samařané nepřijali řádný křesťanský křest, ale pouze křest Janův podobně jako učedníci v Efezu (Sk 19,3). Nicméně toto řešení není opodstatněné.¹⁸

Situace Samaří byla poněkud zvláštní. Samařané byli potomci národů se synkretistickým náboženstvím, které asyrský král přesunul kolem roku 720 př. n. l. na území severního Izraele poté, co odtud odvedl původní obyvatelstvo. Svědectví o jejich asimilaci a částečné akceptaci Hospodinova zákona přináší 2Kr 17,24–41. Přijali sice Hospodinův zákon, ale zároveň si ponechali svá vlastní božstva. Oba národy se také částečně smísily. V Samaří se náboženský vývoj ubíral směrem k monoteismu, Samařané však považovali za kanonické spisy pouze pět knih Mojžíšových v jejich vlastní verzi a na hoře Gerizím – kterou považovali za Bohem vyvolené místo k obětování – si postavili chrám. Vztahy mezi Samařany a Židy byly napjaté. Postoj nadřazenosti a vzájemné izolace se v následujících staletí neměnil, což náznakem ilustruje i J 4. Další odezvu vzájemného vztahu nacházíme i v Mt 10,5, kdy Ježíš vyslal své učedníky zvěstovat Boží království a přikázal jim: „Na cestu k pohanům nevstupujte, do samařské obce nechodte“; nebo v Lk 9,52–53, kdy jej a jeho učedníky v samařské vesnici nepřijali. Proto stojí za zmínku, že zde Nový zákon má k Samařanům kladný vztah, zároveň je ale třeba poukázat na jejich odlišné náboženské a kulturní pozadí. Je proto také možné, že popisovaná událost zvěstování evangelia v Samaří chce pouze toto odlišné náboženské a kulturní pozadí reflektovat (také pomocí přítomnosti postavy Šimona Mága a jeho vlivu i odsouzení), a nikoliv zdůrazňovat rozdělování křesťanské zkušenosti na dva samostatné děje.

V předcházející pasáži nebyla v souvislosti s darem Ducha zmínka o vzkládání rukou, v tomto případě nenacházíme výslovně zmíněno mluvení v jazycích, pouze přijetí Ducha. Tato událost však musela být prokazatelná, protože Šimon *viděl*, že ten, na koho apoštolové *vložili ruce, dostává Ducha svatého* (Sk 8,14–17). Přišel za apoštoly a nabídl jim peníze, aby i on tuto moc k předávání daru Ducha získal (v. 19). V tomto kontextu je třeba připomenout, že v Samaří se už před příchodem Petra a Jana děly mocné divy a znamení, démoni vycházeli z posedlých a ochrnutí byli uzdraveni (Sk 8,7) a Šimon s nabídkou peněz za moc činit tytéž zázraky za Filipem nepřišel.

18 Fitzmyer, *The Acts of the Apostles*, str. 406.

O disponování s darem Ducha velmi stál a úplně mu uniklo, kdo dar Ducha vlastně dává. Byl to snad Petr a Jan? V textu je zmínka o tom, že Šimon uvěřil zvěsti o Ježíšovi. To však neznamenal, že se opravdu odvrátil od svých hříchů. Neuvědomoval si, že je jako všichni ostatní závislý na Boží milosti, co se daru Ducha týče. Teprve s touto nabídkou jako by se odhalil Šimonův pravý charakter i otázka, jak to vlastně s jeho vírou v Ježíše je.¹⁹ Dostalo se mu od Petra velice tvrdé odpovědi: „Tvé peníze ať jsou zatraceny i s tebou: Myslíš si, že se Boží dar dá získat za peníze! Tato moc není pro tebe a nemůžeš mít na ní podíl, neboť tvé srdce není upřímné před Bohem. Odvrát se proto od této své ničemnosti a pros Boha; snad ti odpustí, co jsi zamýšlel. Vidím, že jsi pln hořké závisti a v zajetí nepravosti.“ Podle mne je Šimonova reakce na takto tvrdá slova zvláštní: „Modlete se za mne k Bohu, aby mne nepostihlo nic z toho, o čem jste mluvili.“ (Sk 8,20–24) Podle mého názoru chybí zmínka o pokání, spíš pozoruji snahu o odmítnutí vyřčeného zatracení a přenesení odpovědnosti za Šimonův život před Bohem na Petra a Jana. Tato snaha však nenachází žádnou odezvu. V textu není zmínka o tom, že by se Petr a Jan za Šimona modlili nebo že by mu byl posléze Duch svatý darován.²⁰ Oproti tomu Marshall říká, že příběh naznačuje možnost odpuštění vážného hříchu, který spáchala osoba už pokřtěná.²¹

V případě Samaří byli obrácení lidé pokřtěni ve jméno Pána Ježíše Krista, ale na nikoho z nich nesestoupil svatý Duch, dokud tam nepřišli Petr a Jan, kteří na ně vložili ruce. Jedná se o první popis události, kdy je zkušenost křtu a daru Ducha oddělená a nutně se vynořuje otázka, proč Duch svatý zpočátku na nikoho ze Samařanů nesestoupil. Dále se zde otevírají další problematice okruhy. Bylo třeba, aby tam kvůli přijetí daru Ducha přišli Petr a Jan? Odráží se zde počátek hierarchizace úřadů v církvi a rozdílná důležitost jejich rolí? Je tedy dar Ducha spojen s osobou zvěstujícího? Byla tato ojedinělá záležitost způsobena přítomností Šimona Mága? V příběhu je možné najít i motivy střetu pravdy evangelia a Božího Ducha s magickými schopnostmi Šimona mága. Byl on a jeho dřívější nárok na božskou moc překážkou toho, aby tamní lidé mohli přijmout svatého Ducha ihned? Nebo to snad souviselo s tím, že se jednalo o Samařany? Jak uvidíme v příložené tabulce, oddělená zkušenost obrácení a přijetí daru Ducha je dále popisovaná u pohanů v případě Kornélia a u Janových učedníků v Efezu. Jsou tyto „potíže“ odrazem toho, že se nejedná

19 Podobně Fitzmyer, *The Acts of the Apostles*, str. 406.

20 Fitzmyer poukazuje na Šimonovo žebrání a prosby a dodává, že na rozdíl od pozdější tradice ohledně Šimonova odpadnutí nechává Lukášovo vyprávění Šimonův konec otevřený a nadějný. In Fitzmyer, *The Acts of the Apostles*, str. 407.

21 Marshall, *Acts*, str. 160.

o výlučně židovské obrácené, jimž bylo Boží slovo určeno nejdříve? Poprvé je v souvislosti s darem Ducha zmíněno vzkládání rukou. Jakou mělo úlohu? Bylo výjimečné, méně obvyklé, či jen nebylo na jiných místech dosud zmíněno? Za povšimnutí stojí, že autoritativní odsouzení Šimona Mága z Petrových úst uvedené téměř na závěr celého oddílu, je jakoby rozuzlením příběhu a nevyslovenou příčinou opožděného příchodu svatého Ducha a následuje už jen radostný závěr o tom, jak se dále evangelium šířilo po samařských vesnicích.

Zpráva svědčí o tom, že se Lukáš pokoušel uhladit napětí mezi vedoucími představiteli jeruzalémské komunity a diakony z řeckého prostředí, kteří začali sami dělat misii v okolí. Petr a Jan vložili ruce na Filipa, když jej ustanovili diakonem (Sk 6,6), ale Filip na nově obrácené ruce nevkładal.²² Stählin tvrdí, že apoštolové vykonávali dohled nad misijní prací, ale nebyli průkopníky v nových oblastech.²³ Lukáš spojil příchod apoštolů s darem Ducha svatého, ale příběhu tím nechtěně dodal nový smysl. Následně nedomýšlí teologické důsledky časového rozdělení křesťanské zkušenosti a v některých rysech se nápadně odlišuje od jiných svědectví týkajících se daru Ducha. Záměrem autora mohlo také být zdůraznění významu svatého Ducha na úkor zázraků a jiných znamení, což mohlo být zvýrazněno právě postavou Šimona Mága. Sdělovaným poselstvím by tedy nebyla rozdělená křesťanská zkušenost, ale důležitost přítomnosti Ducha svatého v životě věřícího. Jak vyplývá z příběhu, tuto přítomnost Šimon Mág neměl, ačkoliv byl za věřícího pokládán.

Podle mého názoru autor nechtěně posílil dojem senzačnosti události kolem daru Ducha tím, že skutečnost daru Ducha svatého zaujala Šimona Mága více než znamení a zázraky, které Filip předtím konal a tím, že jej udělovali noví příchozí skrze vzkládání rukou. Sdělení, že Duch svatý je důležitější než znamení a zázraky nemůže popřít, že znamení a zázraky přitáhnou pozornost mnohem více a že jsou a zůstanou mnohem více senzací pro posluchače nestálé ve víře než darování Ducha svatého. Závěrečnou pasáží autor tento rozpor vyvažuje a vyjadřuje tento postoj prostřednictvím Petrovy odpovědi Šimonu Mágovi, že na Božím daru nemůže mít pro své smýšlení podíl.

Knih Skutků líčí na více místech darování Ducha svatého jako demonstraci Boží moci, takže se zdá, že autor balancuje mezi dvěma různými přístupy tím, že někde podrobně a za použití symbolů Boží přítomnosti líčí

22 Podle Fitzmyer, *The Acts of the Apostles*, str. 406.

23 Barrett, *Acts*, str. 399.

aktivní jednání Ducha svatého a někde jen uvede krátkou zmínku o něm. Zdá se, že právě touto různorodostí se snaží podat vyváženou zprávu o této zkušenosti.

2.4 Etiopský dvořan

V souvislosti s šířením evangelia v Samaří stojí za povšimnutí, že podobný postup s darováním Ducha a vzkládáním rukou absentuje v případě etiopského dvořana. Příběh překvapuje svou jednoduchostí. Filip je výslovně veden Duchem svatým (v. 29) k tomu, aby etiopského správce oslovil. Vyloží mu pasáž z proroka Izajáše a zvěstuje mu Ježíše. Dvořan se následně zeptá, zda něco brání tomu, aby byl pokřtěn. O naplnění Duchem ani o daru Ducha není v textu zmínka. Text zmiňuje dvořanovu radost a to, že Duch svatý se Filipa zmocnil a odnesl ho do Azótu. To, že nám text výslovně neoznamuje, že dvořan obdržel dar Ducha, ale neznamená, že se tak nestalo.

Etiopský správce mohl být žid nebo proselyta pocházející z diaspory. Přišel do Jeruzaléma na pouť (v. 27).²⁴ Písmo svědčí, že se jednalo o eunucha. V Zákoně Mojžíšově bylo ohledně eunuchů velmi přísné nařízení. (Dt 23,2) Naproti tomu už prorok Izajáš se v 56,3–4 vyjadřuje kladně ohledně cizinců a kleštěnců. V Novém zákoně nepozorujeme v případě etiopského dvořana žádný problém, co se týče jeho stavu nebo původů.

2.5 Obrácení Saula

V Sk 9,17–18 vidíme příklad, kdy je zmíněn křest a není popsána událost naplnění Duchem svatým. Ananiáš na Boží pokyn přišel za oslepeným Saulem, kterému se dostalo vidění, jak k němu vchází muž jménem Ananiáš a vkládá na něj ruce, aby opět viděl. (Sk 9,12) Ve vidění je zmíněno vzkládání rukou, Ananiáš oznamuje Pánovu vůli, že Saul má opět vidět a být naplněn Duchem svatým a následně je zmíněno, že Saulovi spadly šupiny z očí, že zase viděl a dal se pokřtít. Text nezdůrazňuje okamžik obdržení Ducha svatého, ale vyzdvihuje událost, že Pavlovi byl navrácen zrak.

2.6 Příběh Kornélia

Naplnění Duchem svatým je u Kornélia vsutku jedinečnou záležitostí. Dar

²⁴ Podobně Fitzmyer, *The Acts of the Apostles*, str. 412.

Ducha svatého se zde stal znamením pro věřící židy, že mohou mezi sebe přijmout i pohany a významným potvrzením, že i pohané mají být připojeni do církve mezi učedníky a pokřtěni. Předchází mu jednak andělské navštívení setníka Kornélia a jednak i zvláštní vidění, kterým Pán připravil apoštola Petra na nečekanou a v podstatě podezřelou návštěvu.

Kornéliovu charakteristiku nacházíme ve Sk 10,2. „Byl to člověk zbožný, s celou svou rodinou věřil v jediného Boha, byl velmi štědrý vůči židovskému lidu a pravidelně se modlil k Bohu.“ Jeho oddanost můžeme pozorovat i v Sk 10,25. Padl před Petrem na kolena a poklonil se mu. Shromáždil kolem sebe mnoho lidí, aby mohli poselství také slyšet.

Dar Ducha svatého byl jasným a viditelným znamením, neboť se projevil mluvením v jazycích a velebením Boha (ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκκέχυται, ἤκουον γὰρ αὐτῶν λαλούντων γλώσσαις καὶ μεγαλυνόντων τὸν θεόν; Sk 10,45–46). Biblický text nám dále svědčí o Petrových potížích v Jeruzalémě poté, co Kornélia navštívil. Hlavní výtkou bylo: „Navštívil jsi neobřezané lidi a jedl s nimi!“ (Sk 11,3)

Tento text reflektuje, jak významným znamením smlouvy mezi Hospodinem a jeho lidem byla obřízka. Petrova obhajoba (Sk 11,1–18) před židovskými spolubratřími se odvolávala na Boží jednání. Petr zmiňuje slíbený křest Duchem svatým a svědčí, že došlo ke stejné události. (v. 17)

Teprve výslovný Boží pokyn, trojnásobné vidění, viditelné svědectví daru Ducha sestoupivšího na pohany na jedné straně a andělské navštívení, přesné pokyny a jejich uposlechnutí na straně druhé byly pro obě strany potvrzujícím Božím znamením. Jedná se o docela dlouhou pasáž ukazující stálý Boží dohled a vedení své církve nadpřirozeně krok za krokem a svědčící o překonání rozdílností mezi židy a pohany, která byla předpokladem pro expanzi křesťanství do celého světa. Bylo zapotřebí více různých znamení, které do sebe navzájem logicky zapadaly. Položit důraz na jedno jediné znamení proto postrádá význam.

Vzhledem ke zkoumanému tématu je text zajímavý hned z několika hledisek. Na základě Petrovy řeči sestoupil Duch svatý (ἐπέπεσεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; Sk 11,15) na pohany stejným způsobem, jako předtím na učedníky – slyšeli je mluvit v jazycích a velebit Boha (λαλούντων γλώσσαις καὶ μεγαλυνόντων τὸν θεόν; Sk 10,46), což chápali jako prokazatelné doprovodné znamení pro dar Ducha (οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον; Sk 10,47). Tato znamení narušila Petrovo kázání.²⁵ Petr tuto událost přirovnává ke křtu Duchem svatým (βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ; Sk 11,16), což ukazuje na

25 Marshall, Acts, str. 194.

jasnou souvislost s významem Ježíše a jeho křtu vedle významu Jana Křtitele a jeho křtu, jak popisují evangelia v Mt 3,11; Mk 1,8; Lk 3,16; Jan 1,26–33; Sk 1,5.

Zdůrazňuje, že jim byl dán *stejným způsobem* (Sk 2,4; Sk 10,45; Sk 11,15), což může odrážet skutečnost, že nedošlo na modlitby za ně a vzkládání rukou, jako tomu bylo v Samaří a dokonce nedošlo ani na křest vodou, který byl do té doby zmiňován na prvním místě po obrácení a mohl být chápán jako nutný předpoklad. Zde bych chtěla připomenout Janův křest, který znamenal pokání a měl připravit srdce lidí na příchod Ježíše. Při kázání o letnicích byl také položen důraz na obrácení a následující křest. Důraz na křest ve jménu Ježíše nás provázel i následujícími pasážemi a dar Ducha byl v pozadí a tento důraz nás bude provázet i nadále. Příběh úplně převrací veškeré představy o tom, jak křesťanský život po formální stránce začíná. V popředí je zde nadpřirozená zkušenost, nejdříve andělského navštívení a poté daru Ducha. Tato zkušenost potvrzuje víru pohanů v Boha; přichází, aniž by bylo předem vyjádřeno pokání, aniž by vůbec byla zmínka o jeho nutnosti, naprosto svrchovaně a mimořádně důrazně, aby byla dostatečným dosvědčením toho, že pohané jsou Bohem přijatí. V příložené tabulce je tento průběh dobře patrný.

O tom, že přijetí pohanů nezapadalo do tehdejších „církvních kategorií“, svědčí Petrovo vysvětlování v Jeruzalémě.²⁶ Petrův popis události odkazuje k Ježíšovým slovům (Sk 1,5). Přijetí Ducha svatého pohany bylo chápáno jako křest Duchem, kterým se pohané stali způsobilými pro křest vodou a který byl naplněním Ježíšova proroctví.²⁷ 18. verš vydává svědectví, že církev uměla rozpoznat Boží vedení. Toto krátké shrnutí je ale také svědectvím delšího časového horizontu a je pouhým odrazem dlouhodobějšího zápasu.²⁸

Je ovšem také otázka, zda takto popsaná prvotní křesťanská zkušenost je natolik výjimečná, že ji lze uvažovat jen v tomto případě, nebo zda nám tento příběh ilustruje, že i tímto způsobem Bůh jedná a bude jednat a že dar Ducha neváže na obrácení a pokání stvrzené církví ani na křest a jiné důležité formalisty, ale že Bůh svrchovaně dává dar Ducha navzdory absenci jakékoliv z myšlených podmínek. Na druhou stranu je ovšem fakt, že tomuto obdarování Ducha byl Petr a ještě několik bratří přítomno, takže se nám tu ukazuje, že Bůh s člověkem počítá a spolupracuje s ním na šíření evangelia. Ukazuje se, že zkušenost daru Ducha, či křtu Duchem je chápána jako následek křtu vodou (Sk 11,16–17), a proto musí v případě Kornélia a jeho přátel nutně následovat křest vodou. V textu je zároveň patrné vyrovnávání

26 Pro autora Skutků bylo velmi důležité, že Petr jako představitel Dvanácti byl kladně představen pohanům. In: Fitzmyer, *The Acts of the Apostles*, str. 459.

27 Marshall, *Acts*, str. 197.

28 Podobně Marshall, *Acts*, str. 198.

se s významem Jana Křtitele a jeho křtem (v. 37), který je chápán jako méně významný, sám o sobě nedostatečný, ale není věřícímu překážkou nebo v rozporu s následujícím Božím jednáním. Ještě bych chtěla podotknout, že na úplný závěr text potvrzuje (v. 18), že se jedná o výsledek povolání k pokání. Tam, kde by mělo být pokání úplně na začátku, což ukazuje Písmo na příkladu Božího jednání s židovským národem skrze Jana Křtitele, který volal k pokání, přes Ježíšovo poselství, jeho smrt a zmrtvýchvstání až po seslání Ducha svatého, tam se v Božím jednání s pohany dostává úplně na závěr a pro židy vrcholný darem milosti v podobě seslání Ducha svatého se v Božím jednání s pohany dostává na úplný začátek. Nelze si na tomto místě nepovšimnout souvislosti s Ježíšovým výrokem: „Hle, jsou poslední, kteří budou první, a jsou první, kteří budou poslední.“ (Lk 13,30; par. Mt 19,30; Mt 20,16; Mk 10,31)

Na závěr dlouhého oddílu, stejně jako v případě Sk 8, je za šťastným rozuzlením závěrečná větička svědčící o univerzalitě Božího poselství.

2.7 Apollos a učedníci v Efezu

Zvláštní případ křtu Ducha svatého popsaného v souvislosti s křtem Janovým, který vedle křtu ve jménu Ježíše popisuje i seslání daru Ducha spolu se vzkládáním rukou a mluvení jazyky nacházíme ve Sk 19. Ještě předtím bych se zastavila u Žida jménem Apollos, původem z Alexandrie, který dovedl přesvědčivě vykládat svaté Písmo. První zmínku o něm nacházíme v Sk 18 a jeho případ je zajímavý z více hledisek. Mluvil s velikým nadšením (ζέων τῷ πνεύματι ἐλάλει; Sk 18,25), ale je možné, že o daru Ducha svatého nevěděl, protože Písmo o něm svědčí, že znal jenom křest Janův. Učil přesně o Ježíšovi, ale zdá se, že byl pokřtěn jenom křtem pokání, nikoliv ve jménu Ježíš. Nedostatek poznání nauky týkající se jak křtu ve jménu Ježíš, tak i zaslíbeného daru Ducha evidentně nebránilo Duchu svatému, aby si ho používal. Apollos neměl za sebou ani základní křesťanskou zkušenost křesťanského křtu, ani zkušenost daru Ducha, v podstatě velmi zásadní součásti křesťanské identity a přesto můžeme na základě tohoto oddílu uvažovat o tom, do jaké míry tato zásadní iniciace byla pro Apolla spíše formální záležitostí. Samozřejmě nutnou a podporující jeho stávající identitu učedníka Páně, nicméně v jeho případě doplněnou značně později po zkušenosti pokání a obrácení. V podstatě mu stačilo vysvětlení Priscilly a Akvily a přijetí mezi bratry, aby to, co už dávno poznal ze zkušenosti s Pánem a také díky svému vzdělání a výmluvnosti, mohl žít i mezi bratřími v církvi.

V textu chybí zmínka, že by Apollos byl pokřtěn křesťanským křtem. Käsemann poukázal na to, že Lukáš nemohl souhlasit s existencí misionářů

nezávislých na církvi a proto v textu naznačil, že Apollovi vysvětlili cestu Páně Akvila s Priscillou a že byl následně přijat mezi bratry. Zřejmě se neodvážil podat zprávu o jeho novém křtu, protože bylo známo, že je obdarován Duchem pro misijní službu. Käsemann se domníval, že Lukáš dodal detail, že Apollos znal křest Janův a propojením jeho příběhu s příběhem o dvanácti učednicích v Efezu ukázal, že se Apollos neodděloval od církve záměrně. Stejně uvažuje Haenchen, když tvrdí, že se Lukáš neodvážil říci, že Apollos nerozuměl křesťanskému křtu.²⁹

Případ učedníků v Efezu je trochu odlišný. Tito učedníci znali jenom křest Janův, odvrátili se od svých hříchů a mohli vědět o zaslíbeném Mesiáši, který má přijít po Janovi. V Sk 19,1–7 je vyličen průběh jejich základní křesťanské zkušenosti, ve které nechybí žádná z komponent.

Když se s nimi Pavel setkal, zeptal se jich: „Když jste uvěřili, přijali jste Ducha svatého?“ (Sk 19,2) Už samotná tato otázka naznačuje, že jakkoli byla křesťanská zkušenost vnímaná jako jednolitá, co se týče víry, křtu vodou a daru Ducha, nebylo vůbec samozřejmé, že by se vždy tímto způsobem vyvíjela. Na základě této otázky můžeme vidět, že pro apoštola Pavla není událost obrácení se k Bohu automaticky doprovázena darem Ducha bez toho, že by si toho byl dotyčný vědom. Vyličení příběhu naznačuje, že obrácení k Bohu a víra v zaslíbeného Mesiáše dar Ducha nezahrnuje. Když mu odpověděli: „Vůbec jsme neslyšeli, že je seslán Duch svatý“, reagoval opět otázkou po základní křesťanské zkušenosti a to po křtu, respektive po charakteru jejich křtu. Zeptal se: „Jakým křtem jste tedy byli pokřtěni?“ A oni mu odpověděli: „Křtem Janovým.“ Na to Pavel zareagoval tak, že je začal vyučovat ohledně vztahu mezi Ježíšem a Janem Křtitelem a zdůrazňoval jeho poselství: „Jan křtil ty, kteří se odvrátili od svých hříchů, a vybízel lid, aby uvěřili v toho, který přijde po něm – v Ježíše.“ (v. 4) Když pak slyšeli Pavlovo vyučování, dali se pokřtít ve jméno Pána Ježíše.

Odráží se zde snaha prvotní církve vysvětlit postavení Jana Křtitele a Ježíše a tím i spojitost a souvislost křtu Janova a ve jménu Ježíše. V Skutcích je názorně ukázáno, jak by se měl věřící v Krista rozhodnout, pokud již absolvoval křest Janův, protože tento křest měl pouze dočasný význam.³⁰ Jednalo se o formální doplnění toho, co už se v životě těchto učedníků odehrálo. Uvěřili zvěsti Jana Křtitele a odvrátili se od svých hříchů. Proto jsou také označováni jako učedníci. Nevěděli však nic víc o Božím jednání, ale když přijali Pavlovo poučení, Duch svatý jej nadpřirozeně potvrdil. Poté, co se

29 Marshall, Acts, str. 303.

30 Podobně Fitzmyer, The Acts of the Apostles, str. 642.

dali pokřtít ve jméno Pána Ježíše, na ně Pavel vložil ruce a sestoupil na ně Duch svatý a oni mluvili jazyky a prorokovali (ἐλάλουν τε γλώσσαις καὶ ἐπροφήτευσον). Jednalo se o slyšitelný projev Ducha svatého, a to jak nesrozumitelný v případě glosolálie, tak srozumitelný v případě prorocství.

Pavlovo poselství učedníkům v Efezu byla víra v Ježíše Krista a její vyjádření ve křtu ve jménu Ježíše. Zde je možné si povšimnout, že Pavel nemluví o žádné další zkušenosti křtu Duchem, ale jeho poselství je stále stejné. Dar Ducha svatého je odpovědí na víru v Ježíše Krista a na její vyjádření ve křtu. Lukáš zde opisuje případ, kdy může k absenci daru Ducha dojít i v případě učedníků, kdy jejich neznalost Ducha svatého spočívala v neznalosti Ježíše Krista.

2.8 Shrnutí

Ve Skutcích apoštolských popisuje Lukáš různé situace darování Ducha svatého, za kterých došlo k projevu mluvení v jazycích. Mluvení v jazycích je výslovně zmíněno na letnici, v Kornéliově případě a v případě učedníků v Efezu. Vždy je spojeno s darem Ducha a s vysvětlujícím poselstvím nebo jiným srozumitelným projevem, doprovázející dar Ducha.

V přiložené tabulce jsem se snažila postihnout rozdílně popsané případy křesťanské zkušenosti. Tabulka mimo jiné poukazuje na značnou různorodost praxe prvotní církve s darem Ducha a také na značný individuální vývoj jednotlivých postav ve víře, v některých případech i v blíže neurčeném časovém horizontu.

Na základě zkoumání daných situací se domnívám, že z nich nelze abstrahovat nějaký model pro ono viditelné nadpřirozené darování Ducha, ať už by bylo doprovázené mluvením v jazycích, prorokováním nebo jinak. V Písmu jsou popsány události viditelného demonstrativního naplnění Duchem svatým, které zjevně mělo svůj účel, a stejně tak se v něm nacházejí místa popisující zvěstování, kde popis darování svatého Ducha absentuje.

Knihy Skutků přináší svědectví různorodé praxe ohledně daru Ducha svatého a zároveň ukazuje, že různé projevy a manifestace nebyly ojedinělou záležitostí, ale vyskytovaly se na různých místech v souvislosti s počínající expanzí křesťanské církve.

Glosolálie je tedy projev, který naplnění Duchem svatým doprovází a vyskytuje se v souvislosti s oslavou Boha, prorokováním nebo veřejným vyznáváním velikých Božích činů, tudíž v souvislosti s dalším srozumitelným poselstvím, které má charakter buďto Božích pokynů nebo veřejné, misijně zaměřené oslavy Božích skutků nebo veřejné oslavy samotného Boha.

3. Glosolálie a jiné dary Ducha svatého u Pavla

3.1 Dary Ducha svatého v pavlovské perspektivě

Pavel ve svých listech mluví o daru Ducha svatého z poněkud jiné perspektivy než Lukáš. Nikde se nezaměřuje na samotné přijetí daru Ducha ani na okolnosti, které dar Ducha předcházejí či následují, ale mluví o duchovních darech a o tom, jak se duchovní dary projevují v běžném životě církve nebo v životě křesťana. Dar Ducha jako takový je spojen se skutečností, že dotyčná osoba následuje Krista. V Pavlových listech nenacházíme zmínku o prvotní nebo jednorázové zkušenosti demonstrativního přijetí daru Ducha, které je charakteristické pro Lukášovy Skutky. Na více místech však nacházíme různě reflektovanou zkušenost přítomnosti Ducha svatého i jeho darů, které se konkrétně projevují v křesťanském životě.

Z listu Galatským 5,22 se dozvídáme o ovoci Ducha svatého jako důsledku zbožného křesťanského života vedeného Duchem. Pavel Galatským vysvětluje, že pokud žijí z moci Božího Ducha, nepodlehnu tomu, k čemu by je táhla lidská přirozenost (Ga 5,16). V Efezským 4,30 se dozvídáme o výzvě, aby křesťané nezarmucovali svatého Ducha Božího a že jsou tímto Duchem zapečetěni ke dni vykoupění.

V 1Te 5,19–20 nacházíme výzvu, aby křesťané neuhašovali Ducha a aby nepohrdali prorocstvími. ČEP zde překládá τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε jako „plamen Ducha nezhásejte“, čili pomocí obrazné řeči, odkazující na symbol Ducha svatého jakožto ohně, je vyjádřeno přání, aby křesťané byli otevření vedení Božího Ducha a podřizovali se mu. Podobné vyjádření se nachází v 2Tm 1,6. Zde je též užit symbol ohně, ale v souvislosti s Božím darem. Výslovná zmínka o Duchu svatém zde chybí, nahrazuje ji ovšem ono symbolické vyjádření: „Proto ti kladu na srdce, abys rozněcoval oheň Božího daru, kterého se ti dostalo vzkládáním mých rukou.“

Na tomto a dalším příkladu z 1Tm 4,14 vidíme pozoruhodné spojení dávání daru Ducha se vzkládáním rukou. Pavel nebo starší vložili ruce na křesťana a s tímto jejich vložением je spojen konkrétní okamžik, kdy měl být darován dar podle prorockého pokynu. Opět chybí výslovná zmínka o Duchu svatém. Dopustili bychom se jistého, ale do určité míry snad opodstatněného zevšeobecnění, když bychom oheň Božího daru či dar daný podle prorockého pokynu považovali za prvotní dar Ducha svatého pro konkrétního jednotlivce. Nicméně je vhodné na tomto místě si uvědomit, že i v Pavlově myšlení je určitý okamžik darování daru Ducha spojený s konkrétní lidskou aktivitou. Což ovšem nepopírá Pavlův přístup ke skutečnosti, že osoba, která Krista

následuje, je už pro toto vědomé následování spojena s tím, co působí Duch svatý, a proto je jím také pokřtěna. (1K 12,13)

Taktéž je důležité si všimnout, že člověk může svých aktivním přístupem Boží dar rozněcovat nebo jej zanedbávat. Je tedy možné získávat či ztrácet to, co bylo jednou darováno. Jistým imperativem zde může být vědomý přístup. Darování je zde vztaženo k určité události spojené s Božím působením i lidským konáním, k události, kterou si dotyčný pamatuje, uvědomuje si její význam a ve svém křesťanském životě na ni navazuje. Skrze Ducha svatého jsme se též zrodili k novému životu (Tt 3,5). Jeho přítomnost a působení v životě křesťana jsou proto nezbytná pro spásu i pro křesťanský život.

V těchto všech případech však není žádná zmínka o glosolálii, jakožto slyšitelném projevu daru Ducha. V Pavlových epištolách nenacházíme prostor pro pochopení glosolálie tímto způsobem. Nicméně stojí za to připomenout, že v Pavlových listech nacházíme odezvu na praxi vzkládání rukou, spojenou s udílením daru Ducha, jak o ní ve Skutcích píše i Lukáš.

V listu Římanům 8,14–16 nacházíme oddíl ohledně působení Ducha Božího, ve kterém je kladen důraz na vědomí identity Božích dětí u křesťanů. Působení Ducha spočívá v tom, že nám dosvědčuje, že Bohu patříme jako jeho milované děti.

Nacházíme zde i zmínku o modlitbě spojené s Duchem svatým (Ř 8,26). Käsemann se domnívá, že se Pavel pokoušel prostřednictvím slov στεναγμοῖς ἀλαλήτοις (nevyslovitelné lkání) novým způsobem uchopit význam a funkci glosolálie.³¹ Tato interpretace má dlouhou tradici a sahá k Origenovi a Janu Zlatoústému. Cranfield nepovažuje za pravděpodobné, že by Pavel mohl nevyslovitelné lkání považovat za glosolálii a předpokládá, že toto lkání Ducha je i pro samotné křesťany nepostřehnutelné. Když Pavel uvádí nevýslovný, znamená to pro něj nevyjádřitelný lidskou řečí.³² Podobně se vyjadřuje i Dunn. Narážka na glosolálii je nepravděpodobná, poněvadž Pavel evidentně považoval glosolálii za jazyk, i když jazyk nebeský.³³

Nacházíme zde eschatologickou souvislost s vykoupením a přijetím za syny. Ducha svatého máme jako prvotinu Ducha, jako příslib darů Božích (Ř 8,23). Tento závdavek je pro nás klíčový v tom smyslu, že nás ubezpečuje o blížícím se vykoupení celého stvoření z porušenosti. Duch svatý je v tomto oddíle nositelem úplně jiné úlohy, než jaká je specifikována v těch pasážích, které se týkají výčtu jeho darů určených k různým účelům, zejména k budování a správě církve. Je pomocníkem, těšitelem a průvodcem

31 Jewett, Kotansky, Epp, Romans, str. 522.

32 Cranfield, Epistle to the Romans, str. 423.

33 Dunn, Romans 1–8, str. 479.

porušeného stvoření a neustále dodává naději. Toto působení Ducha není s jeho dary ztotožňováno a není omezeno na nějakou předešlou lidskou aktivitu, třeba na hlásání evangelia nebo vzkládání rukou. Týká se celého stvoření, nikoliv protokolárních skutků uvědomělé církve.

Když Pavel mluví o glosolálii, zařazuje ji mezi duchovní dary. Výčet duchovních darů také nacházíme v listu Římanům (Ř 12,6–8), zde ovšem o glosolálii zmínka není. Duchovní dary zde zmiňované jsou zaměřené prakticky pro službu celé církvi.

Zajímavý je výčet darů v listu Efezským (Ef 4,11–12), kde jsou za dary považováni přímo obdarovaní lidé, kteří budují Kristovo tělo. Na listu Efezským, který pochází zřejmě až z doby 80–90 po Kr., je patrné, že v průběhu doby mohlo dojít k jistému posunu vnímání účelu a funkce duchovních darů. Myšlenku darů jakožto úřadů či úkolů v církvi nacházíme i v listu do Korintu (1K 12,28–30). Tato skutečnost může ukazovat na možný počáteční rozvoj této myšlenky v církvi, která byla zřetelně formulována později.

Co se ovšem týče výčtu darů Ducha či jeho projevů, s výjimkou listu do Korintu, není v žádném novozákonním listu glosolálie zmíněna. V této části mé práce se tedy zaměřím především na tento Pavlův list, nejvíce na kapitoly 12–14.

3.2 Prostředí Korintu a jeho vliv na křesťanskou komunitu

Biblický text svědčí o tom, že se v Korintě nacházela velice živá komunita následovníků Krista, která se skládala z konvertitů z židovského i z pohanského prostředí a která se i po stránce sociální vyznačovala značnou různorodostí. Mezi jeho příslušníky byli bohatší občané, bývalý představený synagogy, emigranti (např. Akvila) i chudší obyvatelé města a domácí otroci.

Samotné město Korint bylo významným obchodním, kulturním, společenským i náboženským centrem a křižovatkou obchodních cest. Patřily k němu dva přístavy (Kenchreje a Lechaion). Náboženský život tohoto města byl velmi pestrý. Byly zde zastoupeny různé mysterijní kulty, při jejichž náboženských praktikách běžně docházelo k různým extatickým projevům, které byly jako projevy duchovnosti vysoce hodnoceny. Představa božstva mluvícího skrze extatika nebyla v řecko-orientálních náboženstvích neznámá. Významný byl kult bohyně Afrodity a kolem tohoto kultu se rozvinula i kultická prostituce. V každodenním životě hrály významnou roli pohanské chrámy, které sloužily i jako společenská a kulturní centra. Tyto centra taktéž distribuovala a prodávala maso, které bylo obětováno pohanským božstvům.

Ve městě také kvetla prostituce, která se netýkala náboženského a kultovního provozu, ale byla spojena i s obchodním rozkvětem města a jeho rozmáhajícím se cestovním ruchem. Nicméně by bylo nespravedlivé považovat Korint za centrum veškeré neřesti. Morálka města byla obdobná u všech podobně velkých a významných středomořských přístavů.³⁴ Tuto podrobnější charakteristiku jsem uvedla, protože se odráží v obsahu celého listu apoštola Pavla do Korintského sboru.

3.3 Zaměření listu do Korintu

První list Korintánům je Pavlovou odpovědí na množství otázek, které mu Korintští zaslali v předcházející korespondenci (1K 7,1; 7,25; 8,1; 12,1; 16,1.12), ale také reakcí na znepokojivé zprávy od různých bratří a sester (1K 1,11; 11,18). Tento list je tedy zaměřen na praktický křesťanský život a slouží zvláště pastoračním účelům.

Už na tomto místě můžeme upozornit na základní odlišnosti, které se týkají přístupu obou autorů ke zvolenému tématu. Zatímco nás Lukáš seznamuje s počátky církve a jejího vývoje prostřednictvím vypravování a poukazuje na skutečnost obrácení a Božího spolupůsobení při něm, Pavel řeší aktuální problémy v konkrétním, velice živém a poněkud problematickém společenství a nepřiměřený důraz na některé duchovní projevy, zvláště na mluvení v jazycích a význam duchovních darů v kontextu křesťanského života je jen jeden z nich.

Pavel ve svém listu do korintské obce vyučuje církve o smyslu a podstatě duchovních darů a učí Korintské, že původcem těchto darů a projevů je Duch svatý. Samotnému problému mluvení v jazycích věnuje v tomto listě poměrně hodně prostoru, což naznačuje, jak oblíbený tento dar byl, či spíše, jak oblíbená a působivá byla jeho veřejná manifestace. Proto si můžeme udělat konkrétní představu o tom, jak Pavel sám tento dar vnímal a hodnotil a také o tom, jakým způsobem byl používán v korintské obci.

Záležitosti ohledně duchovních darů však nejsou tím, co Pavla na korintské obci nejvíce trápilo. Hned ze začátku listu Pavel řeší velmi závažný problém rozdělení a nesvornosti v církvi, zápasí o samotný základ křesťanské identity a o dobrý vztah s touto obcí, řeší závažné mravní poklesky a spor mezi bratřími, rozdíl jedení masa sice obětovaného modlám, ale zakoupeným v obchodě oproti účasti na modlářských hostinách, ženy hlasitě povykující ve shromáždění církve a jejich odhalené hlavy, připomíná zprávu evangelia

³⁴ Podle: Ryšková, Doba Ježíše Nazaretského, str. 358.

o vzkříšení ukřižovaného a brojí proti falešným naukám o zmrtvýchvstání atd. Na první pohled je zřejmé, že na to, za jak duchovní se někteří korintští křesťané považovali, neměli závažných problémů týkajících se ctnostného a skromného křesťanského života ve sboru právě málo.

V souvislosti s poukazem na úpadkový stav křesťanské morálky v korintském sboru je až s podivem, kolikrát je v listu zmíněno napomenutí ke skromnosti a pokoře. Jakoby kořen všech problémů v korintské obci spočíval právě v namyšlenosti, vysokém sebehodnocení a pro některé i ve ztrátě sebereflexe. Hned z počátku listu Pavel vysvětluje, v čem spočívá pravá moudrost, moudrost, kterou on káže a dělá rozdíl mezi ní a moudrostí a učeností světa (1K 2,6) a zdůrazňuje rozdíl mezi tím, co bylo darováno od Boha a tím, co učí lidská moudrost. To, co bylo darováno od Boha, lze poznávat skrze Božího ducha. Jen skrze Božího ducha jsme schopni ocenit dar, který nám byl dán v Ježíši Kristu. Ježíš Kristus není zvěstován jako nová kvalita nějaké lidské učenosti, ale jako bláznovství kříže, které jen díky přítomnosti Božího ducha se stává moudrostí od Boha, spravedlností, posvěcením a vykoupením. (1 K 1,30) Pro poznání toho, co nám Bůh daroval, potřebujeme Božího ducha. Pavel vysvětluje, že ke korintskému sboru nemohl mluvit jako k těm, kteří mají Ducha, nýbrž jako k těm, kteří myslí jen po lidsku, jako k nedospělým v Kristu, a to proto, že nemohou snést hutný pokrm, protože dosud patří světu, čehož je dokladem řevnivost a svár mezi nimi. (1K 3,1–3) Tyto řádky svědčí o Pavlem poskytnuté reflexi korintskému sboru. Pavel tímto dopisem reaguje na dřívější korespondenci a na dotazy, které Korintští napsali ve svém listě Pavlovi (1K 5,9; 7,1) a zdá se, že ve svých dotazech adresovaných Pavlovi Korintští mimo jiné hojně tázali po kategorii a významu moudrosti, kterou učí Pavel a po duchovních věcech. Pavel jim ve své odpovědi ukazuje, co je pravá moudrost před Bohem a klade důraz na vzájemnou svornost. Jasně deklaruje, že množství duchovních projevů není zárukou dospělosti v Kristu, a poukazuje na to, že k nim dosud nemůže mluvit jako k těm, kteří mají Ducha. Zároveň zkušenosti korintských křesťanů s Duchem svatým pro jejich problematické chování nezpochybňuje a nezamítá tyto zkušenosti ani pro jejich nebezpečnou podobnost s praktikami okolních pohanských kultů. Tuto podobnost mohl chápat jako důsledek sociálního vlivu specifického prostředí. Pavel se vůči duchovním projevům a darům nevymezuje, ale trpělivě vysvětluje, jaké je jejich místo v životě křesťana a učí korintské křesťany posuzovat duchovní projevy podle jejich obsahu a výsledku. Jestliže oni sami sebe vnímali jako nadmíru duchovní a z 12–14 kapitoly vyplývá, že některými duchovními dary disponovali, tak je Pavlovo upozornění, že k nim dosud nemohl mluvit jako k těm, kteří mají

Ducha, rozhodně muselo vést k větší střízlivosti. „Mlékem jsem vás živil, pokrm jsem vám jíst nedával, protože jste jej nemohli snést – ani teď ještě nemůžete.“ (1K 3,2) Pavel odkrývá pravý důvod nesvornosti – „protože dosud patříte světu“. Od začátku listu ukazuje na podstatný rys života křesťanské církve, jíž je svornost a jednota, která stojí na společném základu, jímž je Ježíš Kristus.

3.4 Duchovní dary a jednota sboru

V reakci na rozdělení v církvi poukazuje na obraz stavby Božího chrámu. Celé společenství je chrámem ducha svatého, Boží stavbou, jejímž základem je sám Ježíš Kristus. Podobně přirovnává celé společenství k Božímu poli, na němž roste úroda. V souvislosti s jednotou zdůrazňuje, že „všichni, ať Židé či Řekové, ať otroci či svobodní, byli jsme jedním Duchem pokřtěni v jedno tělo, a všichni jsme byli napojeni týmž Duchem“. (1K 12,13). Užití těchto obrazů napomáhá představit církve jako jediné a jednotné veličiny, kde by neměl být žádný prostor pro rozdělení. Jestliže je celá stavba budována týmž Duchem a celé pole je napájeno týmž Duchem, není zde místa pro povyšování a odsuzování pro lidsky viděnou jinakost či duchovní kvalitu, jíž se podle názoru některých nedostávalo jiným. Za odsuzováním pro duchovní pokročilost či nepokročilost se skrývají problémy jiné, které souvisí se soupeřením, povyšováním, s morálními poklesky a charakterovými vadami.

Poté, co Pavel otevřeně pojmenuje problematické chování a řeší závažná pochybení ve sboru, prohlubuje ve 12 až 14 kapitole téma duchovních věcí, které bylo jen lehce nadhozené už ve druhé kapitole.

Celý oddíl začíná Pavel zdůrazněním toho, že Korintské nechce nechat v nevědomosti, pokud jde o duchovní dary. Připomíná jim jejich starý způsob náboženského projevu, který je vedl k němým modlám a činí mezi ním a současným prožíváním víry rozdíl.

„Pamatujete se, že když jste byli pohané, táhlo vás to neodolatelně k němým modlám. Proto vám zdůrazňuji, že žádný, kdo mluví z Ducha Božího, neřekne: „Ježíš buď proklet“, a že nikdo nemůže říci: „Ježíš je Pán“, leč v Duchu svatém.“
(1K 12, 2–3)

V souvislosti s novým prožíváním víry zdůrazňuje, že z Ducha Božího není možné říci: „Ježíš buď proklet“. Vzhledem na časté extatické projevy v pohanských kultech, které vedly „k němým modlám“, tzn. ty, které potvrzovaly pohanské kultury jako hodny náboženské úcty a přitahovaly svou

působivostí, se zdá pravděpodobné, že zde Pavel může narážet na způsob používání duchovních darů pohanským způsobem vedoucím k jejich zneužívání a snad i k nějaké formě extatického rouhání. Apoštol Pavel činí rozdíl tím, že poukazuje na to, co je mluveno. Z Ducha Božího není možné říci: „Ježíš buď proklet“, ale stejně tak nikdo nemůže říci: „Ježíš je Pán“, jenom v Duchu svatém. Zdá se totiž, že v oněch pohanských kultech nebyl vždy vyhledáván obsah sdělovaného poselství, nýbrž forma extatického zážitku, která přinášela extatikům jistý druh uspokojení, naplnění a žádoucí pozornost mezi ostatními lidmi. Apoštolův obrat ke sdělovanému poselství proto mohl být velmi překvapivý. Apoštol Pavel není ohromen duchovností některých Korinťanů, nedává za vzor jedny vůči jiným, ale poukazuje na obsah poselství a na výsledek.

Je také pravděpodobné, že korintští křesťané ve svých dotazech označovali popisované projevy Ducha svatého pouze slovem πνευματικά (duchovní [věci], 1K 12,1), ale Pavel ve své odpovědi duchovní věci specifikuje a zavádí označení duchovní dary³⁵ – χαρίσματα (1K 12,4) a toto označení, pro některé možná úplně nové, upřednostňuje. Rozdílné označení může Pavel vnímat jako směrodatné právě proto, že zatímco význam slova πνευματικά více zaměřuje pozornost na samotnou zkušenost zážitku, který vyvyšuje dar sám o sobě a který nemá dostatečný potenciál oddělit se od předešlých pohanských duchovních zkušeností, výraz charismata více napovídá o cíli než o prostředku, o důležitosti výsledku inspirace jako daru, který slouží a pomáhá celému společenství, než o samotné inspiraci, která nemusí být více než ohromnou spektakulární záležitostí.

Zároveň význam slova πνευματικῶν umožňuje i jinou interpretaci. Pavel by zde mluvil nikoliv o duchovních věcech nebo darech, ale o osobách. Což by naznačovalo trochu jiný směr Pavlova uvažování a výtky, které směřuje do korintského sboru, by tak přítomnost již zmiňovaného extatického rouhání potvrzovaly. Úvodní pasáž by pak mohla vyznít asi následujícím způsobem: „Pokud jde o ty duchovní mezi vámi (o ty obdarované – míněno ironicky, čímž by Pavel narážel na namyšlenost některých na jejich výrazný duchovní projev), nechtěl bych vás (ty, kteří nevědí, zda jsou tyto projevy v souladu s dříve zvěstovaným poselstvím evangelia) nechat v nevědomosti. (...) Proto vám zdůrazňuji, že nikdo duchovní (obdarovaný Duchem) neřekne: „Ježíš buď proklet“ a že nikdo nemůže říci: „Ježíš je Pán“ jenom v Duchu svatém.“ Tímto by byl učiněn zásadní rozdíl a extatici, přinášející tvrzení podobného ražení, připomínající až démonické projevy, by těmito argumenty mohli být umlčeni.

35 Podle Dunn, *Beginning from Jerusalem*, str. 817.

Tato interpretace mi však připadá méně pravděpodobná a poněkud uměle nasazená na danou situaci.

Nápadný je také výčet duchovních darů hned v následující pasáži. Vypadá to, jakoby se v korintském sboru zaměřovali jenom na jeden konkrétní projev, na jediný dar, který by byl nade vše ceněný a o dalších jakoby nevěděli téměř nic. Pavel píše, že co se týče všech těchto projevů, nerad by je nechal v nevědomosti a upozorňuje je na to, že jsou rozdílná obdarování. Pojednává o nich o všech, dává jim stejnou důležitost a přiznává jim stejného původce. O důrazu na množství rozdílných projevů svědčí jejich výčet, který je uveden jednak v 1K 12,7–11 a také v 1K 12,28–30. Výčet těchto projevů je navíc uvozen určitou specifikací jejich rozdílnosti.

„Jsou rozdílná *obdarování*, ale tentýž Duch; rozdílné *služby*, ale tentýž Pán; a rozdílná *působení moci*, ale tentýž Bůh, který působí všechno ve všech. Každému je dán zvláštní projev Ducha ke společnému prospěchu.“ (1K 12,4–7) Podle této specifikace by bylo možné jednotlivé projevy zaznamenané ve verších 12,7–11 a ve verších 12,28–30 rozčlenit, v Pavlově sdělení je však podtržena skutečnost, že to všechno působí tentýž Duch, tentýž Pán a tentýž Bůh a že zvláštní projev Ducha je dán každému a vede ke společnému prospěchu. Jeho působení vede k jednotě.

Pavel vyučuje Korintské, že ačkoliv jsou dary rozdílné, zdroj těchto darů je vždy ten samý, stejný Duch, stejný Pán (12,4–11). Každý křesťan ve společenství je obdarován Bohem a každému byl dán zvláštní projev Ducha. To, že dary jsou rozdílné, neznámá, že by některé byly více a některé méně hodnotné. V Pavlově vysvětlení není ponecháván prostor pro nadřazenost jednoho nad druhým pro specifické obdarování. Každému je dán nějaký zvláštní projev, ale ten uděluje Duch, jak on sám chce.

Výčet darů Ducha v 1K 12,7–11 je skutečně pozoruhodný a každý z nich by si zasloužil zamyšlení, co vlastně znamená a obnáší. Dar mluvení jazyky je zde popsán slovním spojením γένη γλωσσῶν, což znamená druhy jazyků. Více se z řeckého jazyka nedozvíme. Slovní spojení γένη γλωσσῶν nacházíme ještě v 1K 12,28, čili se jedná o specifický termín určený do specifické situace korintského sboru. Toto spojení apoštol Pavel jinde nepoužívá. V 1K 14,10 nacházíme k tomuto výroku vysvětlující paralelu. V tomto oddíle se Pavel zabývá podrobnou charakteristikou daru mluvení v jazycích (λαλεῖν γλώσσαις) a zdůrazňuje důležitost porozumění významu oněch slov. Mluvení v jazycích přirovnává k neurčitým zvukům, které pro ostatní nepřinášejí žádné poselství. Proto v tomto oddíle žádá, aby ten, kdo mluví jazyky, prosil také o výklad. (1K 14,13). Když Pavel píše, že na světě je mnoho různých řečí a každá má svá slova (1K 14,10), použije slovní spojení γένη φωνῶν, což doslova

znamená různost zvuků, přeneseně také řečí, a dodává, že nic není bez řeči, němé či tiché (καὶ οὐδὲν ἄφωνον). Zdá se tedy, na základě toho, že ve zmíněném oddíle se Pavel podrobně zabýval mluvením v jazycích, že slovní spojení γένη γλωσσῶν užitá v 1K 12,10 bylo pouhým jiným Pavlovým opisem pro dar mluvení v jazycích (λαλεῖν γλώσσαις).

Fungování duchovních darů v církvi názorně vysvětluje na příkladu těla (1K 12,12–13). Po obrazu Božího pole a Boží stavby je toto další ilustrace, kterou Pavel ve svém vyučování o církvi používá. Toto přirovnání je skutečně pozoruhodné. M. V. Lee tvrdí, že Pavlova koncepce těla byla ovlivněna stoiky a jejich porozumění světa jako těla. Na tomto porozumění světa stála stoická sociální etika.³⁶ Tento obraz však Pavel nepoužívá příliš často. Jeho výskyt nacházíme pouze v 1K 10,6; 12,12.27 a dále jen v Ř 12,5. Nepříliš časté užití této ilustrace svědčí o tom, že obraz těla Kristova nebyl v Pavlově učení podrobně rozpracován. Jednalo se spíše o okamžitý nápad, než o jednoznačný, stabilní a neměnný teologický koncept.³⁷

Pro své vyučování používá v 1K 12,14–20 názornou ilustraci jednoty lidského těla a jeho funkčnosti a naprosto převažující důraz je položen na jednotu společenství. Jeden Duch, hodně údů, ale jedno tělo, (12,12; 14,20) zdůrazněno ve verši dvakrát, v jednom duchu jsme byli pokřtěni v jedno tělo (12,13). Pavel zde představuje teologii jednoty, která značně závisí na Boží milosti. Zahrnuje jak svobodné, tak otroky, jak židy, tak řeky, tudíž nutně u členů tohoto celku předpokládá vzájemnou lásku, úctu, respekt a ohled na druhé. Být součástí tohoto celku uschopněného Bohem k této jednotě pak představuje privilegium náležet k Božímu tělu.

Pavel v 1K 12,21–27 detailně rozvíjí představu ohledně fungování těla. Ukazuje na vzájemnou solidaritu jednoho údu těla s druhým, aby celé tělo mohlo řádně fungovat. Co se týče méně čestných údů, těm prokazujeme navíc zvláštní čest. Protože si to, že je potřebujeme, uvědomujeme, přikrýváme jejich nahotu a hanbu a to proto, aby v těle nedošlo k roztržce. Protože trpí-li jeden úd, trpí spolu s ním všechny údy.

Na názorné ilustraci obrazu těla Kristova jako církve a jejích jednotlivých údů jako jednotlivců obdarovaných Bohem v konkrétním společenství je ukázána nesmyslnost jakéhokoliv rozdělování a tříštění společenství. Naopak na příkladě ze života apoštolů Pavel ukazuje, jak si mají korintští křesťané počínat, když se jedná o nějakou méně čestnou službu, či méně výrazný projev obdarování Ducha. Přikrývat hanbu slabého údu je v zájmu celého těla,

36 M. V. Lee: Paul, the Stoics, and the Body of Christ (SNTSMS 137; Cambridge University, 2006) in Dunn, *Beginning from Jerusalem*, str. 819, pozn. 343.

37 Dunn, *Beginning from Jerusalem*, str. 819, pozn. 344.

aby se celé tělo mohlo těšit dobrému zdraví. Protože „právě ty údy těla, které se zdají být méně významné, jsou nezbytné“. (v. 22) Apoštol Pavel vyzývá k tomu, aby jeden o druhého pečovali, aby přikrývali hanbu slabšího údu, protože přehlíženým údům dal Bůh hojnější čest.

Účel duchovních darů je sloužit společnému růstu církve v poznávání téhož Boha. Jejich cílem je společný prospěch (12,7). Pavel poukazuje na nerozdělitelnost jednoho těla, v němž je mnoho údů a v němž i dary různě působí.

Bůh v církvi ustanovil různé role, úřady, dary a úkoly. Tato pověření jsou zahrnuta také mezi dary, respektive je předcházejí. V 1K 12,28–30 nacházíme shrnutí všech možných obdarování, rozdílných působení moci a rozdílných služeb. Důraz na jednotu je vyjádřený prostřednictvím spojení, že to všechno působí tentýž Duch, tentýž Pán a tentýž Bůh. Pomocí řečnických otázek poukazuje Pavel na to, že všichni nemohou, a ani nemají obsáhnout všechny různé dary a s nimi spojenou službu.

Příkladem může být řečnická otázka, zda snad mluví všichni jazyky (μη πάντες γλώσσαις λαλοῦσιν; v. 30). Použití záporky μη naznačuje, že Pavel nečeká kladnou odpověď a zápornou odpověď nevnímá jako handicap členů korintského sboru. Pokud by tento jev byl znamením naplnění Duchem svatým a zároveň i součástí základní křesťanské zkušenosti obrácení a daru Ducha, jak jsme mohli pozorovat v některých případech u Lukáše, byl by s tímto oddílem zjevně v rozporu.

Pavel se nikde nevyjadřuje tak, že by ti, kteří v jazycích nemluví, byli méně duchovní, ale staví vedle sebe řečnické otázky jednu za druhou s jasným poselstvím, že nikdo není natolik duchovní, aby obsáhl všechny dary a služby, které Bůh dává do církve. (1K 12,18)

Druhou zajímavostí je výzva, aby usilovali o vyšší dary. Vzhledem k výše řečenému se lze opodstatněně domnívat, že korintští křesťané v praxi znali vedle daru proroctví pouze dar mluvení jazyky a vzhledem k všudypřítomným pohanským zkušenostem je tento dar nadmíru fascinoval. Mohl také přidávat na zvláštnosti či důležitosti celé obce v zápase s rozmanitou náboženskou konkurencí ve městě, či nějak pozvedat sebevědomí jednotlivých členů. Ale apoštol Pavel představuje výčet různých darů a vyzývá Korintské, aby usilovali o vyšší dary, ne jen o ten jeden, pro jehož prezentování mohly být motivy více než pochybné.

Poselství tohoto oddílu by šlo tedy shrnout do tří hlavních tezí:

- Dary Ducha svatého nemohou odporovat evangeliu.
- Všechny dary jsou stejně hodnotné a mají společného původce.

- Užívání darů je službou celému tělu, jehož údy si mají prokazovat vzájemnou péči.

Pavlovo přemýšlení o církvi v souvislosti s fungováním duchovních darů v kontextu celého sboru je shrnuto mnohem stručněji i v Ř 12,4–10, které nápadně připomíná myšlenky obsažené už v listu do Korintu. Ve výčtu duchovních darů chybí jakákoliv zmínka o daru jazyků. Nicméně dar prorockého slova je zmíněn na prvním místě. Je nutné poznamenat, že ani zde ani v listě do korintského sboru se nejedná o taxativní výčet, ale o konkrétní příklady množství různých darů nebo také o jisté shrnutí různých služeb, obdarování a působení moci, které všechny mají sloužit ke společnému prospěchu.

3.5 Láska a duchovní dary

Pavel pokračuje ve vyučování hymnem na lásku, kterou považuje za mnohem vzácnější cestu. (1K 13,1–3) Zajímavé je použití přirovnání mluvit jazyky lidskými i andělskými. Apoštol Pavel zde zřetelně přirovnává mluvení v jazycích k jazykovým projevům andělským či nebeským. Nicméně výrazy „andělské“ a „duchovní“ byly v tehdejší židovské myšlení téměř synonyma.³⁸ Andělské jazyky zmíněné vedle těch lidských mohly odrážet rozdílný názor v korintské obci na tyto projevy nebo rozdílný přístup k lidem, kteří v jazycích mluvili a kteří ne, anebo samotné vyjádření Pavlovo mohlo být hyperbolou, která jev mluvení v jazycích andělskými jazyky nenazývá, ale vyjadřuje poselství, že i kdyby samotnými jazyky andělů mluvil, nic to bez lásky neznamena.³⁹

Apoštol Pavel vede Korintské k závěru, že bez lásky nemá duchovní poznání žádný význam. Hodnota lásky je v jejím věčném trvání, zatímco prorockví pomine, ztratí svoji důležitost i význam, jazyky ustanou a poznání bude překonáno, pokud chybí láska, duchovní poznání neznamena vůbec nic. Základem rozvíjení lásky a pokory je i hluboké nahlédnutí o částečnosti veškerého duchovního poznání. Jakkoliv jsme obdarováni, je naše poznání jen částečné i naše prorokování je jen částečné a když přijde plnost, částečné bude překonáno. V přirovnání malého dítěte, které mluví, smýšlí a usuzuje jako dítě a překonání tohoto projevu v dospělosti připomíná Pavlovo přirovnání Korintských k nedospělým v Kristu z 1K 3,1. Jiným způsobem

³⁸ Dunn, Romans 1–8, str. 478.

³⁹ Thiselton, The First Epistle to the Corinthians, str. 1033.

ilustruje tutéž hodnotu vzájemné úcty, svornosti a pokory v líčení charakteristik lásky, která se nevychloubá a není domýšlivá, je laskavá a trpělivá. Vývoj malého dítěte ve zralého muže a překonání toho, co je dětinské znamená vydat se na cestu víry naděje a lásky, se všemi jejími atributy. Hodnota lásky spočívá v tom, že vydrží a zůstává.

Jakoby se dary Ducha svatého staly nástrojem pro dosažení uspokojení lidského ega, a to proto, že se z korintského sboru vytratily vztahy vzájemné lásky a úcty i respektu k druhému. Sobecký projev lidských ambicí se uskutečňoval duchovními prostředky a maska výjimečně obdarovaného sboru jakoby měla absenci lásky nahradit. Pavel právě proto ve srovnání s kvalitou lásky prohlašuje duchovní poznání za naprosté nic. Jeho poselství není útokem na mluvení jazyky, ale je zde zaměřeno pastoračně.⁴⁰

Ve výčtu v 13,2–3 za sebou následují dary jazyků, proroctví, poznání, víry a mocných činů, služby potřebným až k sebeobětování a všechny tyto oceňované dary, se kterými Pavel Korintské předtím seznámil, ztrácí jakýkoliv význam vedle lásky, které je přidávána pro její nepomíjitelnost věčná hodnota.

3.6 Duchovní dary v rámci společného setkávání

V 1K 14 Pavel navazuje na předchozí oddíl týkající se kvality lásky, kterou opět staví na první místo a pokračuje ve svém výkladu ohledně duchovních darů. Soustřeďuje svou pozornost zvláště na dar prorocké řeči a na dar mluvení jazyky a dává do pozornosti jejich odlišné charakteristiky i následný užitek.

„Usilujte o lásku a horlete po duchovních věcech (ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά), nejvíce pak, abyste prorokovali. Vždyť kdo mluví jazykem (λαλῶν γλώσση), nemluví k lidem, nýbrž k Bohu, neboť [mu] nikdo nerozumí. Duchem mluví tajemství. Kdo prorokuje, k lidem mluví [k] budování a povzbuzení a potěšení. Kdo mluví jazykem, sebe buduje (οἰκοδομεῖ), kdo však prorokuje, buduje (οἰκοδομεῖ) církev.“
(1K 14,1–4; překl. aut.)

Významným slovem pro celý oddíl se stává sloveso οἰκοδομέω – budovat, vzdělávat, povznášet, zušlechtovat, příp. podstatné jméno οἰκοδομή, které doslova znamená budování, poučení, vzdělávání. Různé odvozeniny tohoto slova můžeme najít ve verších 3, 4, 5, 12, 17, 26. Jejich časté užití svědčí

⁴⁰ Thiselton, The First Epistle to the Corinthians, str. 1032.

o důrazu, jenž apoštol Pavel kladl na výsledek, který mají duchovní dary přinášet. Ukazuje tak na jejich smysl a hodnotu. Poučení, vzdělání, budování a pozvedání celé církve je výsledek, který dar jazyků, ať je sám o sobě jakkoliv působivý, nepřináší, alespoň ne tak, jak byl dosud v korintské obci používán. Pavel jim následně píše, že by chtěl, aby všichni mluvili jazyky, čili nijakým způsobem se nesnaží tento dar shodit, nýbrž mu vymezuje určitý prostor a činí rozdíl mezi tímto darem a darem prorocství, kterému zřejmě nebyl v korintské obci přikládán takový význam jako daru jazyků. Pavel ukazuje, že dar prorocství vede k budování a vzdělávání církve (οικοδομην λάβη). Nicméně, pokud za projevem mluvení v jazycích následuje výklad, je z tohoto daru církev budována. Proto Pavel výslovně vyzývá: „A proto ten, kdo mluví jazyky, nechť prosí, aby je dovedl také vykládat (διερμηνεύη).“

Pavel tedy usměrňuje horlivost korintských křesťanů po duchovních darech při společném setkávání. Vyzývá je, aby se snažili o hojnost těch darů, které slouží růstu celé církve (ζηλοῦτε – 12,31; 14,1; 14,39). Nabízí se otázka, co toto snažení znamená a do jaké míry může být obdarováváný ve vztahu k Bohu skutečně pasivním, co se týče Božích obdarování. Protože je tento pokyn psán do církve a napomíná celou církev, domnívám se, že horlivost pro duchovní dary není jenom záležitostí jednotlivce, ale celé křesťanské obce, shromáždění věřících, které je ochotné a schopné rozeznat nečekané projevení se Božích darů a jeho náhlé, nevypočitatelné a aktivní působení a nechat se jím vést při společných bohoslužbách.

Dnes se obecně rozumí, že glosolálie znamená schopnost mluvit v jazycích s Bohem, že se jedná o dar specifické modlitební řeči. Pavel věnuje problematice mluvení v jazycích v 1K 14 poměrně hodně prostoru, ale specifikace samotného použití tohoto daru pro modlitbu je shrnuta velmi krátce ve verších 14–17, navazuje na výzvu o prosbu daru výkladu a vybízí, aby modlitby a chvalozpěvy probíhaly oběma způsoby, duchem i myslí (προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοῒ; ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοῒ). Pavel používá slovní spojení v Duchu, kterým na tomto místě označuje mluvení jazyky. Pavel v podstatě říká: „Budu se modlit duchem, kdy moje mysl není účastna, ale Duch se správně modlí k Bohu o to, co je potřeba a budu se modlit i myslí a vědomě formulovat své prosby. Budu zpívat Bohu v Duchu, kdy Duch bude správně chválit, aniž bude moje mysl účastna, ale budu zpívat i myslí a uctívat Boha tak, že moje mysl bude zapojena a bude zpívat předem určené písně.“ Pavel tím podle mého názoru vysvětluje, že všechny nesrozumitelné projevy by měly být zároveň interpretovány a na příkladu dobrořečení ukazuje, že člověk neobeznámený je budován srozumitelnou řečí. Pavel dále zdůrazňuje, že ve shromáždění – aby

poučil i druhé – raději řekne pět slov srozumitelně než tisíce slov v jazyku (1K 14,18–19) a podle mého názoru tím chce dát Korintským příklad, jak mají přistupovat k organizování společných setkávání.

To navozuje také otázku, zda to, co Korintští při veřejných bohoslužbách provozovali, byly pouze společné modlitby v jazycích. V uvedených příkladech ze začátku 12. kapitoly je vidět, že ten, kdo by tyto věty pronášel, nemluvil by k Bohu, nýbrž o Bohu k posluchačům. Pavlův důraz na obsah také svědčí o tom, že tyto výpovědi jsou zaměřeny k někomu, kdy by jim měl rozumět.

Sloveso λαλέω vyjadřovalo ve starší řečtině hovorovou řeč od slangu po dětské žvatlání, v pozdější řečtině se však význam rozšiřuje, a λαλέω se stává synonymem pro λέγω (říkám)⁴¹, nicméně λαλέω se nikde nezmiňuje jako synonymum pro sloveso modlit se. Proto se domnívám, že mluvení v jazycích nelze omezit pouze na modlitbu.

Ve verši 9 pozorujeme Pavlův důraz na srozumitelné a jasné poselství (εὐσημον λόγον). Pavlovi velmi záleží na zřetelné komunikaci mezi tím, kdo poselství odevzdává a tím, kdo jej přijímá. Pokud příjemce nerozeznává sdělení ohledně toho, co bylo řečeno, proces komunikace nemá výsledek ani pointu.⁴² Pavel zdůrazňuje, že pokud neznám řeč druhého, jsem cizincem pro něho a on zase pro mě. Thiselton uvádí, že se mnoho komentátorů od Meyera a Conzelmana, Fee a Wolffa domnívá, že Pavel užil raději výraz γένη φωνῶν než γένη γλωσσῶν (v. 10), aby bylo zřejmé, že má na mysli cizí jazyky, a vyhnul se tak záměně s „jazyky“ glosolálie.⁴³

Praxe, kterou Pavel kritizuje, vedla k tomu, že se nejen nově příchozí věřící cítili jako cizinci ve společenství křesťanů, ale také že se toto společenství odcizovalo společnosti. Na lidi hledající, ale i na věřící, kteří jsou součástí společenství, by neměla být nakládána břemena, aby se v křesťanské komunitě necítili jako cizinci.⁴⁴

Příkladem ze Starého zákona (Iz 28,11–13) apoštol Pavel ukazuje, že neporozumění je znakem soudu.⁴⁵ V 1K 14,21–25 nemluví o společné modlitbě při shromáždění, ale o pronášení nějakého poselství. Zdá se, že tato poselství byla značně dlouhá (v. 14,19) a byla pronášena v jazycích buďto za účelem navození nějakého náboženského zážitku nejen mluvčího, ale i posluchačů nebo také za účelem demonstrace Božího obdarování, kdy se od posluchačů

41 Bauer, W., Dänker, F. W. A Greek–English Lexicon of the New Testament, str. 582

42 Thiselton, The First Epistle to the Corinthians, str. 1105.

43 Thiselton, The First Epistle to the Corinthians, str. 1105.

44 Thiselton, The First Epistle to the Corinthians, str. 1106.

45 Thiselton, The First Epistle to the Corinthians, str. 1106.

očekávalo, že jsou podobně obdarovaní, a proto sdělovanému poselství rozumět budou. Mohlo zde sehrát svou roli jakési kolektivní povědomí o někdejší události letnic, kdy přece také všichni všem rozuměli nebo o prvotní demonstraci Božího Ducha v počátcích korintského sboru, o kterém však nemáme zprávu. Korintští možná velmi toužili po tom, aby jejich duchovní projevy nesly stejné rysy a byly stejně hluboké, jako při oné prvotní události. Tato touha je sama o sobě jistě legitimní, nicméně nikoho neopravňuje k tomu, aby sám vytvářel něco, co Duch svatý v daném okamžiku nevytváří. Zdá se mi, že v tuto chvíli romantická nostalgie za nečekaně silnými projevy Boží přítomnosti nahradila trpělivost očekávání na Boha a přijímání křesťanské každodennosti i s její všedností. Je možné, že se touha po silných projevech Boží přítomnosti mohla projevit tím způsobem, že mluvčí používající dar jazyku očekávali po posluchačích, že budou nadpřirozeně rozumět, což by sice odpovídalo modelu samotných letnic, ale poněkud v obráceném pořadí. Tuto hypotézu by však mohl podpořit i 1K 14,20, kde Pavel Korintské žádá, aby ve svém myšlení nebyli jako děti, ale aby byli v myšlení dospělí.

Centrem vyučování s použitím příkladu ze Starého zákona je shrnující heslo obsažené v 14,22.

ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν εἰσιν οὐ τοῖς πιστεύουσιν ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις, ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν.

Jazyky nejsou tedy znamením pro věřící, nýbrž pro nevěřící, prorocství však není pro nevěřící, nýbrž pro věřící. (Český studijní překlad)

V Českém studijním překladu stejně jako v Bibli, překlad 21. století, v Jeruzalémské bibli a v Bibli kralické bychom verši mohli rozumět tak, že jazyky jsou určené jako znamení pro nevěřící, protože jsou znamením – (podle Bible kralické – těm jsou za div) a tudíž, jako by byly příležitostí pro vznik víry. V překladu Jeruzalémské bible je v poznámce uvedeno, že text je nejasný, protože se zdá, že aplikace veršů 23 a 24, protiřečí zásadě vyslovené ve verších 22. Pokud se držíme doslovného znění textu, nutně dojdeme ke stejnému závěru. Je potom otázka, co se vlastně Pavel pokoušel sdělit, a co si s nesrozumitelným textem počít.

Český ekumenický překlad nabízí jistou interpretaci:

Mluvení jazyky není tedy znamením k víře, nýbrž k nevěře, prorocká řeč však

nevede k nevěře, nýbrž k víře.

Starozákonní ilustrace nám dává významový kontext, že Hospodina lid nebude poslouchat, ani tak, ani onak. I když bude mluvit jinými jazyky a ústy cizozemců. Což by popíralo, že by div jazyků mohl být znamením vedoucím nevěřící k víře. Je otázkou, proč tento výrok říkal starozákonní prorok a jak s výrokem a jeho zamýšleným účinkem pracuje apoštol Pavel, nicméně smysl starozákonního čtení a jeho kontext nejspíš rozhodl při překladu tohoto verše i proti smyslu doslovného významu. Je možné, že zde vidíme doklad živosti tehdejšího řeckého jazyka. Mohlo se jednat o heslo, v němž bylo vysvětlované poselství jednoznačně shrnuto nebo o nějaké pořekadlo, reagující na aktuální situaci, které v kontextu onoho společenství bylo každému jasné.

Už Jan Zlatoústý psal o tom, že tato pasáž je na pochopení značně obtížná.⁴⁶ Senft uvádí, že všechno záleží na smyslu, který přisuzujeme temnému výrazu εἰς σημεῖόν εἶσιν (znamení, ale také předzvěst něčeho zlého, signál) a vrací se k Bengelově řešení.⁴⁷ Proroctví přivede nevěřícího k víře, mluvení v jazycích ponechává nevěřícího v nevěře. Tehdy by tyto jevy sloužily jako znamení. Pavel vyzývá korintské, aby zhodnotili výsledek těchto projevů ve vztahu k ostatním. Prorocká řeč vede k výsledku, který nově přichodzí přesvědčí o tom, že se zde setkávají s lidmi, jejichž víru dosvědčuje Bůh. Jazyky představují negativní znamení pro nevěřící minimálně tím, že vytvářejí bariéry a odcizení a je nepatřičné a nevhodné, aby takové bariéry vytvářeli nevhodným používáním tohoto daru právě věřící lidé.⁴⁸

Ve v. 27–28 vyzývá: Mluví-li někdo jazykem, ať mluví dva nebo tři a jeden po druhém a jeden ať vykládá. Jestliže není vykladač, ať mlčí v církvi a mluví k sobě a k Bohu. (překl. aut.) Názory komentátorů na v. 28 se liší. Lietzmann a Edwards rozumějí smyslu verše takto: „Pokud není přítomný vykladač...“ Na druhou stranu je podle Weisse smysl verše zaměřený na subjekt: „Pokud není (ten, kdo mluví v jazycích) schopen podat výklad, ať zůstane zticha.“⁴⁹ Většina německých komentátorů s výjimkou Strobela zastává stanovisko, že Pavel povzbuzuje k mluvení v jazycích pouze doma. Nicméně v kontextu 1K 14,1–2 se podle Vielhauera jedná o soukromé mluvení před Bohem. Podobně se vyjadřuje i Bruce. Pavlův pokyn znamená, že bez vykladače je mluvení v jazycích součástí soukromé zbožnosti jednotlivce.⁵⁰

46 Thiselton, *The First Epistle to the Corinthians*, str. 1122.

47 Thiselton, *The First Epistle to the Corinthians*, str. 1122.

48 Thiselton, *The First Epistle to the Corinthians*, str. 1123.

49 Thiselton, *The First Epistle to the Corinthians*, str. 1139.

50 Thiselton, *The First Epistle to the Corinthians*, str. 1140.

Domnívám se tedy, že Pavlův důraz na vzájemné porozumění, určitý prostor daný mluvením v jazycích s výkladem a vysvětlující ilustrace ze Starého zákona potvrzuje to, že se Pavel spíše vymezoval vůči poselství, která jsou posluchačům sdělována v jazycích bez výkladu než vůči společné modlitbě a zpěvu v jazycích v rámci společných bohoslužeb, pokud by tyto byly doprovázeny srozumitelnou modlitbou a zpěvem.

V následujícím oddíle (1K 14,26–32) opětovně vidíme Pavlovu snahu udržet v církvi nějaký řád a stanovit pevnější pořádek jednotlivých výstupů při bohoslužbách. Klíčovým heslem tohoto oddílu by mohlo být: „Prorok přece ovládá svůj prorocký dar“ nebo „Bůh není Bohem zmatku, nýbrž Bohem pokoje“. Jak naznačují verše 14,29–39, proroci se předháněli, kdo bude dřív prorokovat, překřikovali se jeden přes druhého a do toho vykřikovaly poznámky a otázky i ženy proroků.

Zdá se, že zde vznikl nemalý prostor pro vzájemnou rivalitu. Ženy proroků se mohly snažit podporovat své muže dosvědčováním jejich významu nebo jejich proctví naopak shazovat a zesměšňovat je.⁵¹ Z celkové atmosféry se zdá, že v Korintu, co se týkalo nějakého řádu při bohoslužbě, panoval všeobecný chaos. Zdá se také, že těm, kteří se potřebovali zviditelňovat či prosazovat svoje duchovní obdarování, tento chaos docela vyhovoval a změny zaváděné apoštolem Pavlem mohly ohrožovat jejich postavení. Proto se také Pavel v listech do Korintu tak houževnatě snažil odvolávat se na svoji apoštolskou autoritu.

Pavel neukázněnost korintských proroků a jejich manželek řeší dosti rázně omezením prostoru pro proctví a důsledným pokynem, aby ženy ve shromáždění mlčely. „Z proroků ať promluví dva neb tři a ostatní ať to posuzují.“ (1K 14,29)

Jako v případě promluvy v jazyku i zde dává prostor pro dva nebo tři. Taktéž je dán prostor pro posuzování proctví, stejně tak, jak byl předtím dáván prostor výkladu. To, co tady apoštol Pavel nabízí, je cesta zpětné reflexe duchovních projevů, které hodnotí celá církev. Jedná se o velmi důležitý princip, o systém brzd a protivah⁵², který má jednoduchý účel a to zabránit zneužívání duchovních darů nebo nějaké duchovní pozice či autority. Princip, že projev posuzuje celá církev, chrání celou církev předtím, aby ji proroci či extatici svedli na scestí a odchýlili se od původně zvěstovaného evangelia.

Pavel znovu klade důraz na zbudování celé církve. Prorocky můžou

51 Dunn, Beginning from Jerusalem, str. 818.

52 Dunn, Beginning from Jerusalem, str. 820.

promluvit všichni, jeden po druhém, ale proto, aby všichni byli poučeni a všichni také povzbuzeni. Také znovu klade důraz na pořádek ve sboru. Dostane-li se jinému proroku ve shromáždění zjevení, nechť ten, co prorokoval první, dá prostor i těm dalším. Tímto pokynem ruší vzájemnou rivalitu a zápas mezi proroky o to, kdo déle bude prorocky k církvi mluvit.

Dalším klíčovým prvkem, na který apoštol Pavel klade důraz je ohleduplnost, které se zjevně v korintské obci nedostávalo. Následně se odvolává na svou autoritu a na to, že slovo Boží nevyšlo od žádného z korintských proroků, ale že k nim přišlo a oni jej přijali. V závěru kapitoly důrazně podepírá požadavky na pořádek odvoláváním se na příkázání Páně. Zde vidíme konkrétní, stručné, jasné a výstižné instrukce pro pořádek ve shromážděních korintské obce. V těchto instrukcích Pavel zjednává pořádek s autoritou sobě vlastní. Znovu se vymezuje vůči těm, kdo by odmítali jeho instrukce přijmout, a varuje, že pokud se někdo pokládá za proroka nebo za člověka obdařeného Duchem, měl by poznat, že to, co píše, je příkázání Páně a pokud to neuznává, nedojde sám uznání. Toto byl dost silný argument, protože svářícím se prorokům a extatikům šlo o uznání od ostatních. Apoštol Pavel tak připravil situaci, aby ti, kteří baží po uznání, se podřídili vůli celé církve, a tím způsobem uznání došli.

V závěrečné části Pavlova vyučování o duchovních darech je zajímavý v. 39: „A tak, bratří moji, horlivě se snažte prorokovat a nebraňte mluvit jazyky.“ Viděli jsme, že problém korintské obce byl právě opačný. Tato výzva ohledně horlivého prorokování a prostoru pro sdělování poselství v jazycích je směrem k těmto duchovním darům veskrze kladná a přijímající. Mohl mít apoštol Pavel podezření, že by v korintské obci mohl hrozit i opačný extrém? Chtěl zabránit vymizení duchovních darů ze společných bohoslužeb a jejich ústupu do soukromí jednotlivce? Nemyslím si, že by toto nebezpečí bylo v Korintě reálné. Nebo mohl mít obavy, že by mohl být některými kruhy v korintské obci odsouzen jako málo duchovní (a to i přesto, že dal najevo, že i on má obdarování mluvit jazyky a to ještě více než všichni v korintské obci dohromady – 14,18), a proto, aby předešel dalším potížím, dal tento svůj veskrze kladný postoj k duchovním darům na závěr důrazně najevo s výzvou, ať se děje vše slušně a spořádaně? Možná také chtěl, aby v jazycích měli možnost veřejně promluvit i ti, na které se nedostala řada pro dravost jiných. Omezení počtu na dva nebo na tři neznamenal, že by neměl být v průběhu času (např. roku) dán prostor všem, kteří tímto darem disponují a nejenom hrstce vyvolených extatiků, vyjadřujícím především potřebu být středem pozornosti. Tato možnost se mi jeví jako docela pravděpodobná.

3.7 Shrnutí

Když shrneme Pavlův přístup k darům Ducha a k projevu mluvení jazyky, vidíme, že se nesnaží předložit nějaký víceméně ucelený teologický koncept, ale že řeší konkrétní výstřelky týkající se konkrétních lidí a konkrétního sboru. Jeho cílem je dát daným projevům přiměřený prostor v bohoslužbě, zaměřit se na obsah sdělovaného poselství, z kterého má být povzbuzena celá církev a nezanedbat jejich důležitost a vliv v životě jednotlivce.

Ustanovením pravidla, že celá církev má být budována a že celá církev duchovní projevy posuzuje, přidává církevnímu společenství na vážnosti a vytváří systém zpětné kontroly, aby nebyl dán prostor pro zneužití duchovních darů. Jeho důraz na jednotu církevního společenství a na vzájemnou péči a na ohled jednoho vůči druhému je vyjádřen v poselství o důležitosti lásky jako měřítka veškerého našeho smyslu i poznání.

Výsledek Pavlovy úvahy by se dal shrnout do tří hlavních myšlenkových okruhů.

- Používání darů má za cíl vybudovat silné a jednotné společenství věřících.
- To, co ob stojí a vytrvá, je láska, která má být ve společenství přítomná a skrze kterou se mají věřící učit zacházet i s duchovními dary.
- Při bohoslužbě má být dán prostor budování těla Kristova prostřednictvím daru prorocství a výkladu jazyků pro povzbuzení celé církve, ale má se tak dít v předem stanoveném pořádku, kdy v pořadí jeden po druhém používají duchovní dary a následně je vykládají a posuzují, přehledně a v rámci zachování norem slušného chování.

4. Závěr

Ve své práci jsem se zabývala jevem glosolálie, jak nám o ní podává svědectví Nový zákon. Zkušenost mluvení v jazycích je reflektována ve Skutcích apoštolů a v Pavlově listu do Korintu a souvisí s darováním Ducha svatého. Odkazovala jsem na evangelia, kde je dar Ducha zaslíben. Dále jsem zkoumala, jak glosolálie souvisí se křtem a se vzkládáním rukou. Při těchto úvahách jsem podnikla exkurz do více listů Nového zákona, do listu Židům a do pastorálních epištol Timoteovi a Titovi.

Dále jsem se pokoušela zjistit, jakým způsobem byla zkušenost glosolálie chápána v prvotní křesťanské církvi.

Zpracovávala jsem Skutky apoštolů, ve kterých je glosolálie spojena se srozumitelným projevem prorocké řeči, oslavy Boha nebo svědectvím o Božích skutcích. Lukáš představil glosolálii jako projev, který se nevyskytoval osamoceně. Vždy byl doplněn vysvětlením nebo jiným srozumitelným projevem.

Co se týče církevní praxe s tímto jevem, tak záznam o ní nacházíme v listu do Korintu. Tento list svědčí o přebujelém používání glosolálie bez doprovodného vysvětlujícího projevu. Pavel dává glosolálii prostor při bohoslužbě v církvi, ale v určitém řádu. Tento jev nemá mít prostor při sdělování poselství posluchačům, pokud není dán prostor vykladači. Výklad zprostředkovává srozumitelné poselství glosolálie. V případě prorocké řeči má být dán prostor celé církvi, aby prorockví posoudila. Co se týče modlitby či zpěvu v jazycích v rámci společných bohoslužeb, podle mého názoru by mohly probíhat v určité části, pokud by byl nesrozumitelný projev doplněn srozumitelným.

Jaký projev tedy tento termín skutečně označoval? Pokud bychom chtěli jazyky popsat jako jednotný fenomén s jasně definovanými znaky, relevantní zprávou by zřejmě byl obsah Pavlových listů, jelikož Pavlovy zprávy jsou považovány za přímé svědectví, zprávy z první ruky a tedy důvěryhodnější zdroj než Lukášovy Skutky apoštolů, které jsou více chápány jako výklad, který může zastříit skutečný běh událostí.⁵³ Nicméně, glosolálie není popisovaná jako jednotný fenomén, ale jako více různých projevů. Z tohoto hlediska by svědectví knihy Skutků a Pavlových dopisů mohla být svědectvím různorodé praxe a též svědectvím problematiky pochopení nebo reflexe tohoto jevu.⁵⁴

53 Johnson, Tongues, Gift of, in Freedman, The Anchor Bible Dictionary, Vol. 6, str. 596.

54 Johnson, Tongues, Gift of, in Freedman, The Anchor Bible Dictionary, Vol. 6, str. 596.

Na úplný závěr bych se pokusila o vlastní utřídění výpovědí, které se týkají glosolálie.

Lukáš vysvětluje glosolálii jako projev, který je bezprostředně spjat:

- s mluvením o velkých Božích skutcích,
- s oslavou Boha,
- nebo s Božími pokyny do života jednotlivce či sboru.

Dále ji ukazuje jako:

- jev, který je spojen se zkušeností konverze nebo daru Ducha.

U Pavla nacházíme glosolálii jako:

- projev, který je jedním z darů Ducha.

Dále je pro Pavla glosolálie:

- projev, který je spojen s modlitbou a se zpěvem,
- projev, který je přínosný pro soukromou zbožnost jednotlivce,
- projev, který přináší poselství a buduje celou církev, pokud je doplněn výkladem.

Vzhledem na celkové zaměření knihy Skutků a Pavlovy epištoly nevidím problém v rozdílném vnímání glosolálie, když se jedná o otázku jejího spojení se zkušeností konverze a darem Ducha u Lukáše a když se jedná o zařazení glosolálie mezi dary Ducha u Pavla. Tento jev je odlišně popsán kvůli rozdílnému zaměření těchto dvou spisů. Zároveň se oba popisy vzájemně doplňují. U obou autorů je glosolálie projevem Ducha svatého a také jsou u obou autorů její různé aspekty popsány podobně.

U Lukáše je glosolálie spojena s oslavou Boha, u Pavla se jedná o projev, který je spjat s modlitbou a zpěvem. Lukáš v souvislosti s ní mluví o velkých Božích skutcích, Pavel žádá, aby byl dán prostor vykladači, aby z poselství byla budována celá církev. Lukáš v souvislosti s glosolálií mluví o proroctví, Pavel říká, že proroctví je důležitější než glosolálie, ale pokud je dodán výklad, z kterého je církev budována, její význam je podobný. Pavel dává v bohoslužbě prostor oběma projevům, jak glosolálii, která je doplněna

výkladem, tak i prorocstvím, jež celá církev posuzuje.

Za předpokladu, že se Lukáš rámcově pokouší obsah glosolálie interpretovat jako svědectví o velkých Božích skutcích, jako oslavu Boha nebo jako Boží pokyny sdělované formou prorocství, můžeme usuzovat, že z výkladu, na který Pavel dával důraz, mělo být celému sboru zřejmé, zda veřejně prezentovaná glosolálie je svědectvím o Boží velikosti, chválou, modlitbou nebo prorocstvím. Pokud chybí vykladač, tento projev patří k soukromé zbožnosti.

Podle mého názoru termín glosolálie zastřešuje jak projev mluvený v jazycích, kterými Duch podává někomu pokyny nebo svědectví o Bohu, tak i modlitbu, prosbu, přímluvu, chválu, báseň nebo píseň. Bez daru výkladu není možné obsahu řeči porozumět.

Literatura

- Nestle-Aland.: *Novum Testamentum Graece*. 27. rev. Aufl., Stuttgart 1993, 9. korr. Dr., Stuttgart 2006.
- Bauer, W.; Dänker, F. W.: *A Greek–English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*. 3rd ed., Chicago, London. The University of Chicago Press, 2000.
- Bible, *Písmo svaté Starého i Nového zákona*, Český ekumenický překlad, 5. opravené vydání, Česká biblická společnost, Praha, 2008.
- Bible, *Český studijní překlad*, Nakladatelství KMS, Praha, 2009.
- Jeruzalémská bible*, Krystal OP, Praha, 2009.
- Bible, *překlad 21. století*, Biblion, o. s., 2009.
- Dunn, J. D. G.: *Beginning from Jerusalem*, (Christianity in the Making 2), Grand Rapids (Mich.), Cambridge: Eerdmans, 2009.
- Dunn, J. D. G.: *Baptism in the Holy Spirit*, Philadelphia: Westminster, 1970.
- Dunn, J. D. G.: *Romans 1–8*, Word Biblical Commentary, Vol. 38A, Dallas, Word, 1988.
- Cranfield, C. E. B.: *Romans 1–8*, The International Critical Commentary, London; New York, T&T Clark International, 1975.
- Bruner, F. D.: *A Theology of the Holy Spirit. The Pentecostal Experience and the New Testament Witness*, Grand Rapids: Eerdmans, 1970.
- Schütte, H.: *Ekumenický katechismus I*, Vyšehrad, 1999.
- Katechismus katolické církve*, (přel. Koláček, J.), Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2001.
- Spisy apoštolských otců*, přel.: Varcl. L; Drápal, D; Sokol, J., Kalich 2004.
- Ryšková, M.: *Doba Ježíše Nazaretského*, Karolinum, Praha, 2008.
- Freedman, N. D. : *The Anchor Bible Dictionary*, Doubleday, New York, 2002.
- Kroll, G.: *Po stopách Ježíšových*, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2002.
- Fitzmyer, J. A.: *The Acts of the Apostles*, The Anchor Bible, New York, 1998.
- Marshall, I. H.: *Acts*, Tyndale New Testament Commentaries, Grand Rapids, Michigan, 1987.
- Thiselton, A. C.: *The First Epistle to the Corinthians*, The New International Greek Testament Commentary (NIGTC), Grand Rapids, Michigan, 2000.
- Barrett, C. K.: *Acts*, The International Critical Commentary, Edinburg, 1998.
- Jewett, R.; Kotansky, R. D.; Epp, E. J.: *Romans, A Commentary*, Hermeneia, Minneapolis, Fortress Press, 2007.
- Ulonska, R.: *Duchovní dary v učení a praxi: Jak používat charismata Ducha svatého*, (trans. Jaroslav Pleva), Albrechtice: Křesťanský život, 1991.

Gnilka, J.: Das Evangelium nach Markus, Evangelisch-Katholischer Kommentar, Dresden, 1980.

Roloff, J.: Die Apostel-geschichte, Das Neue Testament Deutsch, Evangelische Verlagsanstalt, Berlin, 1988.

Příloha 1

Případy konverze a výskyt průvodních jevů ve Skutcích apoštolů

	obrácení k Ježíši	křest vodou	glosolálie	dar Ducha	vzkládání rukou	další doprovodné jevy
letnice – učedníci (Sk 2,1-36)	proběhlo dříve	proběhl dříve	xenolálie	✓	✗	mluvení o velikých skutcích Božích, naplnění prorocství, kázání slova
letnice – posluchači (Sk 2,37-47)	✓	✓	✗	zmíněn jako zaslíbení	✗	vznik církve, zázraky, znamení, společný majetek
Samaří 1 (Sk 8,4-13)	✓	✓	✗	✗	✗	divy a zázraky, radost
Samaří 2 (Sk 8,14-25)	proběhlo dříve (Samaří 1)	proběhl dříve (Samaří 1)	✗	✓	✓	odsouzení nepravosti
etiopský dvořan (Sk 8,26-39)	✓	✓	✗	✗	✗	radost
apoštol Pavel (Sk 9,10-18)	✓	✓	✗	projevená vůle	✓	uviděl
Kornelius 1 (Sk 10,1-8)	k Bohu	✗	✗	✗	✗	zbožnost, štědrost, andělské navštívení
Kornelius 2 (Sk 10,44-46)	proběhlo dříve (Kornelius 1)	✗	✓	✓	✗	velebení Boha
Kornelius 3 (Sk 10,47-48; 11,17)	proběhlo dříve (Kornelius 1)	✓	proběhla dříve (Kornelius 1)	proběhl dříve (Kornelius 1)	✗	Petrova obhajoba, povolání pohanů
Apollos (Sk 18,24-26)	k Bohu	Janův	✗	✗	✗	mluvil s velikým nadšením
učedníci v Efezu 1 (Sk 19,1-3)	k Bohu	Janův	✗	neslyšeli o něm	✗	setkali se s Pavlem
učedníci v Efezu 2 (Sk 19,4-6)	k Ježíši	ve jméno Ježíše	✓	✓	✓	prorokování